

PRIROČNIK

REFUGEES

FILM ZA DRUŽBENO
VKLJUČENOST PRIBEZNIKOV

<http://refugeesinproject.eu>

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Projekt št. 2016-1-PT01-KA204-022983
Ta projekt je deležen podpore Evropske komisije. Publikacija
je izraz zgolj avtorjevih pogledov. Komisija tako ne prevzema
odgovornosti za uporabo ali zlorabo v besedilu navedenih
informacij.

PARTNERJI

www.aidlearn.pt

www.vhs-hamburg.de

www.cstudifoligno.it

www.utzo.si

www.iadt.ie

www.gcr.gr

VSEBINA

Projekt RefugeesIN	5	Povzetek ključnih točk	17
Ozadje	5	Literatura	17
Namen	5	MODUL 3: Resnične življenjske zgodbe: avtobiografske pripovedi in poglobljeni intervjuji	19
Tečaj RefugeesIN	6	Na začetku	19
MODUL 1: Vstopimo v tečaj RefugeesIN	7	Uvod	19
Na začetku	7	3.1. Uvod v pripovedne načine	19
Uvod	7	3.2. Uvod v poglobljene intervjuje	21
1.1. Zakaj gre v tem tečaju?	7	Povzetek ključnih točk	23
1.2. Projekt RefugeesIN	8	Literatura	23
1.3. Oglejte si film!	8	Priloge	24
1.4. Kakšna je vaša Izkušnja?	9	MODUL 4: Film za socialno vključenost	26
1.5. Pomembni strokovni izrazi, ki jih moramo poznati	9	Na začetku	26
1.6. Kakšna so pravila za skupinsko delo?	10	Uvod	26
1.7. Pričevanja beguncev	10	4.1. Postavimo se v položaj beguncev	26
Povzetek ključnih točk	11	4.2. Kaj je socialna vključenost v današnji družbi? Kako jo spodbuditi?	31
Literatura	11	4.3. Film gradi našo predstavo o beguncih	37
MODUL 2: Socialna vključenost v EU – kriza, politike, modeli in dosežki	12	Povzetek ključnih točk	37
Na začetku	12	Literatura	38
Uvod	12	MODUL 5: Ustvarjanje dokumentarnega filma	39
2.1. Socialna vključenost in kriza	12	Na začetku	39
2.2. Modeli - politike	13	Uvod	39
2.3. Poti in načini za socialno vključenost	14	5.1. Dokumentarni film kot kinematografsko izražanje	39
2.4. Dosežki in primeri dobre prakse v državah EU	16	5.2. Pisanje utemeljitve	41

VSEBINA

5.3. Režija	43
5.4. Produkcija	44
5.5. Tehnična oprema	46
5.6. Montaža	46
Povzetek ključnih točk	47
Literatura	48
MODUL 6: Filmska delavnica	49
Na začetku	49
Uvod	49
6.1. Pred-produkcija dokumentarnega filma	49
6.2. Filmska ekipa	49
6.3. Sestava in dokončanje produkcijske dokumentacije	51
6.4. Snemanje	51
6.5. Montaža in postprodukcija	55
Povzetek ključnih točk	57
Literatura	57
Glosar	58

Urednik: RefugeesIN – Film za družbeno vključenost pribežnikov

Avtorji:

Maria Helena Antunes in Eduardo Amaro, AidLearn, Portugalska

Heike Kölln-Prisner, Hamburger Volkshochschule, Nemčija

Altheo Valentini, Almudena Valenzuela in Irene Morici, Centro Studi Citta' Di Foligno, Italija

Dušana Findeisen, Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, Slovenija

Philip Penny in Rónán Ó'Muirthile, IADT, Irska

Constantinos Mourtezas, Angeliki Sireti in Katerina Matakou, Greek Council of Refugees, Grčija

Grafično oblikovanje:

Carlota Flieg

Vse pravice pridržane. © RefugeesIN, 2018

PROJEKT REFUGEESIN

FILM ZA DRUŽBENO VKLJUČEVANJE BEGUNCEV / REFUGEESIN

(Projekt št. 2016-1-PT01-KA204-022983)

<https://www.refugeesinproject.eu/sl/>

RefugeesIN je evropski projekt, deležen podpore programa Erasmus+. Razvile so ga organizacije iz Nemčije, Italije, Slovenije, Irske, Grčije. Koordinira ga AidLearn s Portugalske.

Projekt je v podporo kritičnemu razmišljanju. Razvija digitalne spretnosti in omogoča raziskovanje za boljše razumevanje družbene, etnične, jezikovne in kulturne raznolikosti ter boljšo odzivnost na zdajšnjo begunsko krizo, kakor tudi na vse oblike diskriminacije in indoktrinacije. Prispevek projekta je v skupnem delovanju projektnih partnerjev. Dejavnosti, katerih rezultat je Učni ovoj RefugeesIN, imajo namen spodbuditi medkulturni dialog, se spoprijeti z diskriminacijo beguncev in izboljšati njihovo družbeno vključenost.

OZADJE

Zdaj, ko doživljamo humanitarno nesrečo, ki ji po velikosti v zgodovini doslej še ni bilo para, zdaj, ko se srečujemo z zapletenim in bolečim procesom prilagajanja beguncev evropskim družbam, mislimo, da bi uspešne zgodbe beguncev in njihovo vključevanje v družbo njihove nove domovine morale biti pogosteje prikazane. Pa je res tako?

So prizadevanja, da se begunci vključijo v družbo, prizadevanja, ki so bolj prilagojena večkulturnim družbam, že nadomestila slabšalna družbena prepričanja o beguncih? So dosežki nekdanjih beguncev - v evropske družbe,

kjer danes živijo, dobro vključenih beguncev, dovolj? So dosežki dovolj vidno prikazani in ali so lahko zgled, ki bi ga novi begunci lahko posnemali?

NAMEN

RefugeesIN vsebuje inovativen Učni ovoj za izobraževalce odraslih in druge, ki se ukvarjajo z begunci. Rezultati projekta so namenjeni izobraževalcem in beguncem, osebju izobraževalnih organizacij, osebju organizacij civilne družbe, izvedencem izobraževanja odraslih, izvedencem za družbeno vključevanje in izvedencem za evropski film.

Film služi kot pripomoček za premoščanje stereotipov in portretiranje zdajšnjih in navdihujočih življenjskih zgodb dobro vključenih nekdanjih beguncev, ki dajejo zgled družbenega vključevanja.

Še več, s projektom želimo spodbuditi razmislek o trdno povezani družbi, o vlogi filmov in o krepitvi predstav o družbeni vključenosti, pa tudi o tem, kako lahko begunske skupnosti in skupnosti domačinov sodelujejo, se med seboj povezujejo na konstruktiven način ob vzpostavljanju dialoga kultur. Kako pa je s filmskim izobraževanjem v ta namen?

Učni ovoj RefugeesIN (vsebuje **Brošuro, Filmski katalog, Tečaj** – učni program in **Smernice**) v portugalščini, nemščini, slovenščini, italijanščini, grščini in angleščini ter je podlaga tečaja RefugeesIN za ustvarjanje filma, kjer udeleženci sami posnamejo kratke dokumentarne filme po resničnih življenjskih zgodbah socialnega vključevanja beguncev.

TEČAJ REFUGEESIN

Inovativne učne priložnosti so namenjene krepitvi, širjenju in razvijanju zmožnosti izobraževalcev odraslih ter so v podporo zadovoljevanju potreb beguncev in iskalcev azila iz različnih okolij. Te priložnosti krepijo temeljne vrednote, ki preprečujejo rasizem in nasprotujejo rasizmu. Še več, te vrednote so spodbuda procesu družbenega vključevanja beguncev. Izobraževalci odraslih/izvedenci za izobraževanje bodo deležni vznemirljive učne izkušnje v večkulturnem okolju (izobraževalci odraslih skupaj z nekdanjimi in novimi begunci). Vpeti bodo v ustvarjalen proces, lahko se bodo v praksi učili novih metod in načinov, ki jih ponuja film, ustvarjali bodo svoje lastne učne vire (dokumentarne filme). Ti bodo povsem prilagojeni potrebam beguncev na njihovi poti družbenega vključevanja. Ob vodenju izkušenih filmskih ustvarjalcev bodo dobili enkratno priložnost, da v tesnem sodelovanju z begunci raziščejo tematiko, da napišejo, ustvarijo in režirajo svoj kratek dokumentaren film.

Tečaj sestavlja šest modulov:

MODUL 1: Vstopimo v Tečaj RefugeesIN: kratka predstavitev Projekta RefugeesIN in Tečaja RefugeesIN, položaja beguncev v EU in v posameznih državah. Pokaže, kako lahko prav vsi delujemo v dobro družbenega vključevanja.

MODUL 2: Družbeno vključevanje v EU: kriza, politike, modeli in dosežki: glavni pojmi, pregled politik in modelov, ki se že izvajajo. Glavni dosežki in težave.

MODUL 3: Resnične življenjske zgodbe: avtobiografske pripovedi in poglobljeni intervjuji: Utemeljitev in analiza avtobiografskih pripovedi in strategij pripovedovanja zgodb. Zgodbe iz Brošure. Praktične dejavnosti posameznika in skupine.

MODUL 4: Film za socialno vključenost: predvajanje in kritična obravnava izbranih celovečernih filmov.

MODUL 5: Ustvarjanje dokumentarnega filma: šest osnovnih faz in praksa za izdelavo dokumentarnega filma kot kinematografskega izražanja: Enota 1: Dokumentarni film kot kinematografsko izražanje; Enota 2: Pisanje utemeljitve; Enota 3: Režija; Enota 4: Produkcija; Enota 5: Tehnična oprema in Enota 6: Montaža.

MODUL 6: Filmska delavnica: izdelava dveh kratkih dokumentarcev v skupini, testiranje sposobnosti udeležencev v različnih funkcijah ustvarjanja filmov.

IZOBRAŽEVANJE IZ OČI V OČI

Vsebina se nanaša na različne vidike begunske krize, družbeno vključevanje in ustvarjanje filmov, ki obsega različne vidike begunske krize, socialne vključenosti in snemanja filmov.

Moduli so strukturirani sledeče: teorija v ozadju, ustrezne informacije in nekaj problemov/vprašanj, ki naj bi spodbudili refleksijo o temi, ki jo obravnavamo skozi vsa srečanja iz oči v oči na tečaju.

Vključen je tudi Glosar s ključnimi izrazi in pojmi.

VSTOPIMO V TEČAJ REFUGEESIN

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Uvod, projekt, begunec/ka, iskalec/ka mednarodne zaščite, iskalec/ka azila, migrant, skupinska pravila

UČNI CILJI

Do konca tega modula se boste seznanili z vsebino tečaja. Seznanili se boste s tem, kar se bo v tečaju dogajalo pa tudi s položajem beguncev/iskalcev mednarodne zaščite v Evropi in državah partnerjev v tem projektu. Razumeli boste, kaj bi vsakdo od nas lahko naredil v svojem okolju za to, da se okrepi vključenost v družbo. Nazadnje boste spoznali tudi pomembne in ključne strokovne izraze.

ČAS

4 ure

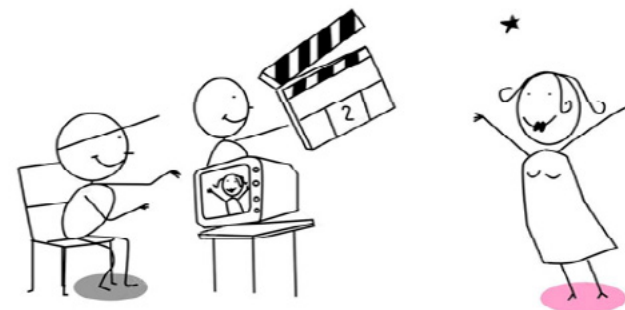
UVOD

V tem zanimivem tečaju se boste seznanili z resničnimi življenjskimi zgodbami beguncev. V praksi boste spoznali pripovedovanje zgodb in ustvarjanje filmov. Razpravljali boste o posameznih vprašanjih beguncev in migrantov ter podprli izobraževanje odraslih tako, da boste pričeli uporabljati to novo, ustvarjalno učno gradivo.

1.1. ZAKAJ GRE V TEM TEČAJU?

Tečaj je ena od projektnih dejavnosti v projektu "RefugeesIN". Tečaj RefugeesIN naj bi vas motiviral in dosegel, da kritično razmišljate o evropskem filmu. Spoznali boste, kako v praksi nastane film v večkulturnem okolju. Pridobili boste spretnosti in zmožnosti za izdelavo dokumentarnih filmov. Tečaj ponuja udeležencem nove metode in vire znanja za delo z novimi begunci ter gradi spretnosti in kompetence, ki jih potrebujemo za ustvarjanje dokumentarnih filmov.

VSTOPIMO V TEČAJ REFUGEESIN

1.2. PROJEKT REFUGEESIN

RefugeesIN je evropski projekt, deležen podpore iz sredstev Erasmus+. Projekt usklajuje AidLearn, Portugalska, v sodelovanju s partnerji:

- Hamburger Volkshochschule, Hamburg, Nemčija
- Centro Studi Citta Di Foligno Associazione, Foligno, Italija
- UTŽO, Ljubljana, Slovenija
- Dun Laoghaire Institute of Art, Design & Technology, Dublin, Irska
- Greek Council for Refugees, Atene, Grčija.

Trajanje projekta: od novembra 2016 do decembra 2018.

ČEMU TA PROJEKT?

Živimo sredi humanitarne katastrofe, ki ji po velikosti v zgodovini še ni bilo para. Posamezniki se težko in boleče prilagajajo evropskim družbam, mi pa smo prepričani, da bi jim bilo v pomoč, če bi pogosteje prikazovali uspešne zgodbe beguncev in njihovo vključevanje v družbe novih domovin. Pa je res tako?

So negativne družbene vplive na begunce že nadomestili poskusi, da se begunci vključijo v družbo? So ti poskusi bolje prilagojeni večkulturnim družbam? So dosežki nekdanjih beguncev v evropske družbe, kjer danes živijo, dobro vključenih beguncev, dovolj in dovolj vidno prikazani? Smo odkrili in razkrili med njimi vzornike, ki bi lahko bili vzor beguncem, ki zdaj prihajajo?

Rezultati projekta so predvsem namenjeni izobraževalcem odraslih (beguncev), organizatorjem izobraževanja odraslih, osebju in civilnim združbam, strokovnjakom izobraževanja odraslih in socialne vključenosti ter evropskim filmskim strokovnjakom.

Projekt naj bi okrepil tudi osveščanje javnosti glede potrebe, da je družba kohezivna in vključujoča ter glede vloge, ki jo ima film za gradnjo reprezentacij o doseganju skupnosti beguncev. Kako pa je s filmsko vzgojo v ta namen?

Projekt RefugeesIN ponuja inovativen Učni ovoj (vsebuje Brošuro, Filmski katalog, Tečaj in Smernice), ki je namenjen strokovnjakom, da bodo spodbujali medkulturni dialog, da se bodo spoprijeli z diskriminacijo beguncev in spodbujali njihovo socialno vključevanje.

Več informacij o projektu in njegovem razvoju najdete na spletni strani www.refugeesinproject.eu

Več možnosti je, da se vključite v projekt, izrazite svoje mnenje ali projekt podprete na svoj način!

1.3. OGLEJTE SI FILM!

Partnerji v projektu so zbrali precej filmov, ki prikazujejo izmišljene ali dokumentarne zgodbe beguncev.

Oglejte si vnaprej izbran film.

Ocenite, kako so prikazani begunci.

Katere lastnosti jim je mogoče pripisati (pogumni, travmatizirani itd.)?

Kako so bile prikazane druge lastnosti beguncev (gospodovalen, skrben, sovražen ...)?

Katere stereotipe ste opazili, če sploh (npr. "vsi begunci so neizobraženi" ...)?

VSTOPIMO V TEČAJ REFUGEEŠIN

1.4. KAKŠNA JE VAŠA IZKUŠNJA?

V tem delu vas bomo vprašali po vaših izkušnjah!

Kaj veste o položaju beguncev/prosilcev za azil v vaši državi? Kaj menite o tem?
Vaša skupina se razdeli na več manjših skupin, nato pa nastopi čas ustvarjalnosti!

Sestavite AKROSTIH! (Sestavite besedno uganko, kjer prve/srednje/zadnje črke več vrstic tvorijo novo besedo).

Fig 1: Starogrški akrostih

Sodoben primer:

G O O D
R U L E S
C O U R S E
R E F U G E E
E X P E R I E N C E

V skupini poskusite sestaviti svoj primer!

Napišite ga na polo papirja, da ga boste lahko predstavili ostalim udeležencem!

1.5. POMEMBNI STROKOVNI IZRAZI, KI JIH MORAMO POZNATI

V razpravi o beguncih je več izrazov (pravni izrazi, izrazi uporabljeni v političnem žargonu), ki jih je potrebno pojasniti:

BEGUNEC	Nekdo, ki se zaradi utemeljenega strahu pred pregonom, zaradi drugačnosti rase, vere, državljanstva, članstva v določeni skupini, odpravi v drugo državo.
PROSILEC/ KA ZA AZIL	Nekdo, ki je že vložil prošnjo za odobritev azila in še čaka na odgovor.
MIGRANT/KA	Moški ali ženska, ki živi v tuji državi in ima lahko enega ali več pravnih statusov.
BEGUNSKA KRIZA	Razmere po letu 2015, ko je več kot milijon ljudi pribežalo iz različnih držav, kjer divja vojna, državljanska vojna ali vladajo druge strahote. Podoben izraz: poplava beguncev itd.
PREGNANSTVO	Postopek, ki nekoga, skladno z zakonom, prisili, da zapusti državo, kjer živi, ker mu pravni položaj prepoveduje, da bi v državi ostal. Podoben izraz: vrnitev begunca v drugo državo ...
IZJEMNO DOVOLJENJE ZA BIVANJE	Dovoljenje, ki omogoča, da nekdo legalno biva v državi, čeprav njegov položaj ne ustreza opredelitvi prosilca za azil ali begunca po veljavnem zakonu države. Dovoljenje se odobri iz humanitarnih razlogov, lahko tudi iz gospodarskih razlogov.

VSTOPIMO V TEČAJ REFUGEEŠIN

Migracija je staro dejstvo. Enako je tudi begunstvo staro dejstvo.

Razlogi so različni:

vojna; državljanska vojna; podnebne spremembe; ekonomski razlogi; naravne nesreče; veroizpoved; osebni razlogi (npr. spol, spolnost, barva kože).

 Kateri so še drugi razlogi za to, da ljudje bežijo s svojih domov?

 1.6. KAKŠNA SO PRAVILA ZA SKUPINSKO DELO?
Skupinsko delo v tečaju, ki traja nekaj tednov, zahteva precej truda!

Potrebno je določiti pravila ravnanja, da bi delo potekalo dobro in da bi bil tečaj za vse zanimiva izkušnja.

Pravila je mogoče spremeniti. Kadar neko pravilo ne ustreza ali ni potrebno, ga preverite!

Razmislite:

- glede časovnega okvira;
- glede načina odločanja;
- glede načina obravnave;
- ali naj se odločitev sprejme z večino glasov ali soglasno?
- glede delovnih navad: kako pomembno je, da je vsak član skupine aktiven?

Pravila je potrebno napisati in/ali jih razdeliti vsem članom skupine!
V slučaju, da se pravila v skupini kršijo, se lahko odločite za obravnavo stanja na višji ravni.

1.7. PRIČEVANJA BEGUNCEV

Partnerji v projektu so zbrali 26 zgodb beguncev, za katere velja, da so vzorniki, saj jim je uspelo postati polnopraven član družbe v državi, kamor so prišli. Zgodbe so nastale na podlagi intervjujev z begunci. Intervjuji so bili poučni, očarljivi, tudi ganljivi. Partnerji so zgodbe zbrali zato, da prikažejo pozitivno podobo beguncev.

Vaš izobraževalec/mentor vam bo prebral **eno od zgodb**.

Vse zgodbe (zbrane v Brošuri/Zveščiču) lahko naložite s spletne strani projekta.

Morda si boste želeli razmisliti o posamezni zgodbi. Misli pošljite sebi v obliki pisma.

Pismo se lahko začne takole:

*Dragi Jaz,
danes sem slišal nadvse ganljivo in čustveno zgodbo o
begunki s Portugalske. 36 let ji je...*

VSTOPIMO V TEČAJ REFUGEESIN

Pismo shranite, potrebovali ga boste kasneje.

Vaša vrnitvena informacija!

Na karton napišite eno besedo, ki najbolje razloži, kaj menite o prvem modulu.

Napišite stavek, ki najbolje razloži to besedo. Posredujte besedo in stavek skupini. Razlaga za zdaj ni potrebna.

POVZETEK KLJUČNIH TOČK

Tako torej, pridobili ste:

Znanje	o pravnih izrazih; o projektnih ciljih in namenih; o članih skupine; o razmerah v EU in v vaši državi.
Izkušnje	glede mnenja drugih ljudi; o tem, kako so begunci prikazani v filmih.
Razmislek	o zgodbah drugih ljudi; o svojem razmišljanju, svojih predstavah.

LITERATURA

Spletna stran projekta: www.refugeesinproject.eu

Predstavitve diapozitivov projekta: www.refugeesinproject.eu/sl/project/presentation (ali izberite enega v svojem jeziku)

Brošura/Zveščič: na spletni strani, v jezikih partnerjev

<https://www.refugeesinproject.eu/sl/pack/brochure.html>

Izbrani celovečerni filmi (podatkovni listi in povezave do napovednikov)

<https://www.refugeesinproject.eu/sl/pack/catalogue/films.html>

VIRI

Pregled "begunske krize" v EU od 2015 (na voljo v vseh jezikih partnerjev)

<http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/en/>

Prosimo, dodajte vire informacij za razlago stanja in/ali pravnih izrazov ter pravnega stanja v vaši državi

<http://www.br.de/fernsehen/ard-alpha/sendungen/punkt/syrien-fluechtling-asylbewerber-100.html>

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Kriza, metode, težave, strategije, dosežki

UČNI CILJI

Do konca tega modula boste razumeli koncept socialne vključenosti. Seznanili se boste z begunsko krizo in težavami, s katerimi se spoprijema EU. Dobili boste pregled izvedenih strategij in praks, brez težav boste lahko zasnovali preproste projekte na temo socialne vključenosti v svoji lokalni skupnosti ali izobraževanju odraslih.

ČAS

4 ure

UVOD

Modul uvaja koncept socialne vključenosti beguncev v EU. Vsebuje kratek opis begunske krize. Podaja dejstva, številčne podatke. Navaja glavne izvedene strategije in obstoječe zglede na ravni EU, hkrati pa skuša prepoznati in predstaviti nekatere glavne dosežke.

2.1. SOCIALNA VKLJUČENOST IN KRIZA

Socialna vključenost je postopekboljšanja okoliščin, v katerih postanemo del družbe. Gre zaboljšanje sposobnosti, priložnosti in dostojanstva tistih, ki so prikrajšani zaradi svoje identitete. Socialna vključenost je večplastna in vpliva na različna življenjska področja: gospodarsko, politično, kulturno, družbeno... Postopki vključevanja ne delujejo neodvisno drug od drugega.

Nahajamo se sredi begunske krize, kakršne še ni bilo, veliko število nesrečnih posameznikov, ki so morali zapustiti domovino, se bori, da bi našli nov dom. Razprava o socialni vključenosti beguncev v EU je nujna kot še nikoli doslej.

2.1.1. KRIZA

Približno 11 milijonov Sirijcev je zapustilo svoje domove od začetka državljanske vojne marca 2011. Več kot milijon je beguncev in migrantov, ki so zbežali pred vojno in terorjem iz Sirije ter drugih ogroženih držav. Prišli so na ozemlje EU. Evropska Unija se spoprijema z enim največjih preseljevanj ljudi po drugi svetovni vojni in s tako imenovano evropsko begunsko krizo.

Nekaj podatkov:

- Tri najštevilčnejše narodnosti milijona prišlekov, ki so pribežali čez Sredozemsko morje med januarjem 2015 in marcem 2016 so: Sirijci (46,7 %), Afganistanci (20,9 %) in Iračani (9,4 %).
- Od migrantov, ki so v Evropo prišli po morsk poti leta 2015, je bilo 58 % odraslih moških, 17 % odraslih žensk in 25 % mladoletnikov.
- Število smrtnih žrtev na morju se je aprila 2015 rekordno povečalo, ko se je pet čolnov, s skoraj 2.000 migranti, na poti v Evropo potonilo. Utonilo je 1.200 ljudi.

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

- Od evropskih držav je Nemčija sprejela 61 % vseh prosilcev v EU, sledijo ji Italija (8 %), Francija (6 %), Avstrija (5 %) in Velika Britanija (4 %).

Opišite svoje občutke in čustva kot begunec. Če niste begunec/ka, si zamislite, da ste v podobnem položaju. Kako bi se počutili?

2.1.2. TEŽAVE EVROPSKE UNIJE

Glede na mednarodne obveznosti in popolno zavezo h Konvenciji iz leta 1951 v zvezi s statusom beguncev, je Evropska Unija odgovorna, da pregleda prošnje za azil, odloči, kdo je upravičen do mednarodne zaščite in nato sledi vrsta ukrepov za popolno vključitev tega velikega števila beguncev.

Vendar pa je to množično gibanje brez primere povzročilo Evropski uniji in državam članicam veliko težav.

- Skupne politike o migraciji in vključevanju migrantov v EU ni. Velike razlike in nobene skupne strategije med državami članicami so največja ovira za vključevanje migrantov.
- Premalo je politične volje, da bi spremenili nadvse občutljivo temo na državni ravni, vlade držav članic EU se upirajo temu, da bi prenesli nadzor nad migracijo in migranti na institucije EU.
- Zaprtje meja na Balkanski poti in poostren nadzor na mejah Avstrije, Francije in Švice sta povzročila, da so prosilci za azil obtičali v Grčiji in Italiji, potem ko so jih nasilno zavrnila na bolgarsko-turški in makedonsko-grški meji.
- Število beguncev v evropskih državah je nesorazmerno.

- Socialna kohezija Evrope je v nevarnosti, pretijo vse večja revščina, neenakost, diskriminacija, ksenofobija in rasizem.

2.2. MODELI – POLITIKE

Evropska Unija temelji na vrednotah - enakost, solidarnost in svoboda. Države članice nimajo enotnega socialnega modela, skupna pa so jim nekatera splošna načela in vrednote.

Temeljni socialni cilji EU so zaveza do socialne zaščite za vse državljane, socialna vključenost, zaščita človekovih pravic in demokracija.

V okviru tega je EU okrepila prizadevanja, da spodbuja enake možnosti za vse. Od vsega začetka je EU naredila korake za vključevanje predvsem državljanov tretjega sveta.

S programom Tampere si Evropska Unija od leta 1991 prizadeva za ustanovitev Sistema skupnega evropskega azila in usklajeno vključitev državljanov tretjih držav. Temu so do danes sledili še mnogi drugi programi.

➔ Leta 2005 je Evropska Unija sprejela Skupni plan za vključitev – Okvir za vključevanje državljanov tretjega sveta v Evropsko unijo.

GLAVNE OPOMBE:

- Spodbujanje osnovnih pravic, nepristranskost in enake možnosti za vse so ključna vprašanja integracije.
- Ključni deli integracije so: zaposlovanje, znanje jezika družbe, ki sprejme

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

azilanta, preteklost, ustanove, izobraževanje, dostop do ustanov – blago in storitve.

- Prakticiranje različnih kultur in ver mora biti omogočeno.

➔ Leta 2016 je bil sprejet akcijski načrt za vključevanje državljanov tretjih držav, ki je sledil načrtu iz leta 2011:

GLAVNE OPOMBE:

- Evropska Unija je določila naslednje prioritete: ukrepi pred odhodom/prihodom, izobraževanje, vključevanje na trg dela in dostop do poklicnega usposabljanja, dostop do osnovnih storitev, aktivna participacija v družbi in socialna vključenost.
- Evropska Unija se obveže, da bo uvedla projekte na teh področjih, da bo pospeševala vključitev in spodbujala države članice pri uvajanju ukrepov za krepitev inkluzivne politike.

Razmislite, katere strategije bi morale imeti prednost?

2.3. POTI IN NAČINI ZA SOCIALNO VKLJUČEVANJE

Narejeni so bili pomembni koraki za razvoj skupne politike, rešitve. Odrejena so bila sredstva za družbeno vključevanje v državah članicah, načrtovana je bila politika sprejema prosilcev za azil, da bi čimbolj zmanjšali njihovo izoliranost in odtujenost od gostiteljev v EU.

Glavne poti so:

➔ Zaposlovanje

Možnost zaposlitve je za begunce bistvena, saj tako postanejo del gospodarskega in družbenega življenja, kar jim omogoča dobro nastanitev, dobre življenske pogoje in tudi socialno vključitev. Begunci so v primerjavi z drugimi skupinami migrantov pogosto dobro izobraženi, vendar prepreka do njihove vključitve ostaja, saj jim izobrazbe in pridobljenih delovnih izkušenj pogosto ne priznajo.

Da bi okrepili strategijo vključevanja, so države članice deležne vse poti do poklicnega usposabljanja in trga dela, in končno, čimprej in s pomočjo razpoložljivih orodij na ravni EU, ocenijo, potrdijo in priznajo sposobnosti ter kvalifikacije beguncev in prosilcev za azil.

➔ Izobraževanje

Izobrazba je za vključevanje beguncev bistvena, saj zagotavlja spretnosti in usposobljenost, ljudje postanejo ustvarjalni in aktivni člani družbe. V Evropi so jezikovni tečaji in šolanje za begunske otroke zagotovljeni in pomembno pripomorejo k vključevanju.

➔ Nastanitev

Dostop do bivališča je za begunce in prosilce za azil temeljni pogoj, da začnejo novo življenje v novi državi, kot jim to omogoča odnos med njimi samimi v okolju gostitelja, pomemben pa je tudi za uspešno vključitev. Evropska komisija podpira države članice pri reševanju takojšnjih nastanitvenih težav sredi begunske

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

krize, hkrati pa ponuja denar za pridobitev ustreznih poceni socialnih stanovanj. Pomembno je tudi, da Evropska komisija podpira črpanje sredstev Evropske Unije za reševanje stanovanjskega vprašanja beguncev.

➔ Zdravstvene storitve

Popoln dostop do zdravstvenih storitev je osnovna pravica državljanov EU. To pa je še bolj pomembno za begunce, ki so bili izpostavljeni slabim okoliščinam bivanja med potovanjem do EU in so imeli zdravstvene težave. Kadar države gostiteljice ne omogočajo dostopa do zdravstvenih storitev, je to bistvena ovira za družbeno vključitev beguncev, kar vpliva na vsa področja življenja.

➔ Sodelovanje v družbenih in kulturnih dejavnostih

Državljan tretjih držav morajo biti v državi gostiteljici aktivni, imeti stike z ljudmi v družbenih, kulturnih in športnih dejavnostih ter celo v političnem sodelovanju. Udeležba v prostovoljnih, kulturnih in športnih dejavnostih omogoča dialog in medsebojno razumevanje. Če novo prispeli državljani tretjih držav postanejo del nove skupnosti, če razumejo pravila in ponotranjijo vrednote okolja, jih gostujoča država tudi laže sprejme.

Razmislite, kateri so še drugi pomembni vidiki socialne vključenosti?

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

2.4. DOSEŽKI IN PRIMERI DOBRE PRAKSE V DRŽAVAH EU

Danska je uvedla model "stopnišča", ki je namenjen beguncem, ki se postopoma vključijo na trg dela. Prvi korak je v tem, da se ugotovi, kakšne sposobnosti ima begunec/ka, ki se hkrati uči danščine. Drugi korak je pripravništvo beguncev. Begunec se zaposli in začne prejemati subvencijo, plačo.

Norveška je razvila zgleden poglobljen sistem jezikovnega izobraževanja in državni sistem priznavanja kvalifikacij migrantov, ki nimajo ustreznih dokumentov. Študija o prosilcih je pokazala, da je več kot polovica migrantov, ki so jim leta 2013 priznali kvalifikacije, našla ustrezno zaposlitev ali pa so nadaljevali s študijem.

Švedska je uvedla poseben sistem trga delovne sile "Korak v zaposlitev", ki spodbuja vključevanje novih migrantov na trg dela. Korak v zaposlitev so subvencionirana delovna mesta v javnem in zasebnem sektorju, ki novim prišlekom omogočajo učenje jezika in zaposlitev s skrajšanim delovnim časom.

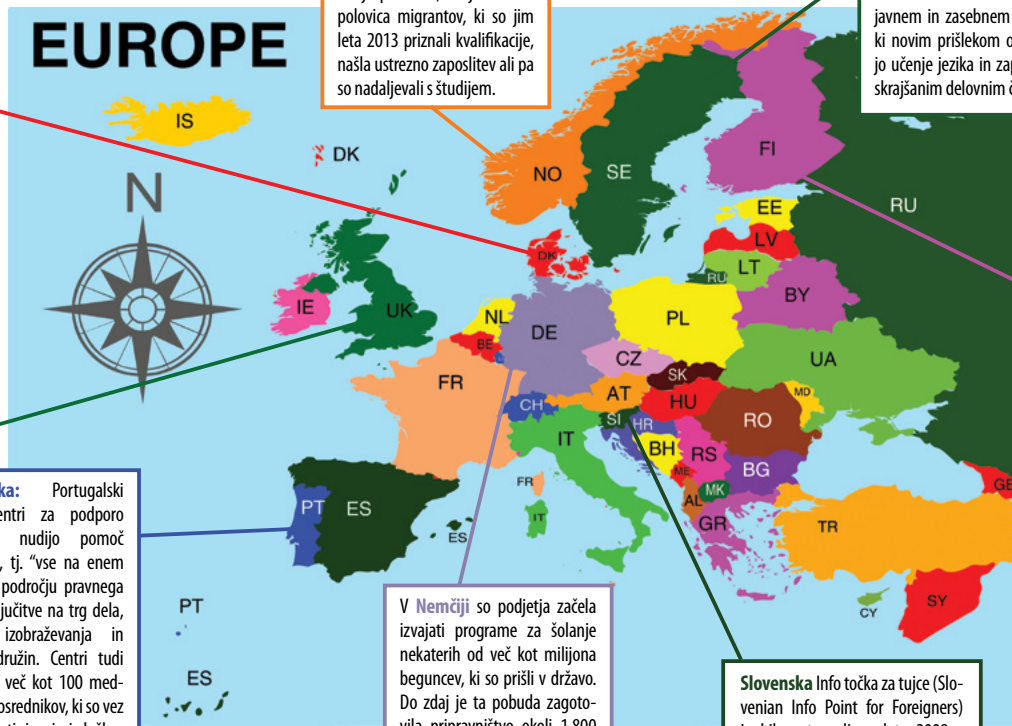
Finska je načrte vključevanja, prilagojene posamezniku, uvedla leta 1999 v skladu z Zakonom o vključevanju migrantov in predpisom Sprejem prosilcev za azil. Razvidno je, da je zakonsko posredovanje nadvse pozitivno vplivalo na prihodek migrantov v slabšem finančnem položaju.

Velika Britanija usposablja nekdanje begunce za mentorje, kar je omogočilo nudenje prilagojene pomoči beguncem – iskalcem zaposlitve. Usposablajo se delodajalci, begunske skupnosti in drugi socialni partnerji. Mentorji, ki so nekdaj bili tudi sami begunci, so se usposabljali kot svetovalci na trgu dela v Birminghamu.

Portugalska: Portugalski državni centri za podporo migrantom nudijo pomoč migrantom, tj. "vse na enem mestu" na področju pravnega statusa, vključitve na trg dela, možnosti izobraževanja in združitve družin. Centri tudi zaposlujejo več kot 100 medkulturnih posrednikov, ki so vez med migranti, javnimi službami in civilnimi družbami.

V **Nemčiji** so podjetja začela izvajati programe za šolanje nekaterih od več kot milijona beguncev, ki so prišli v državo. Do zdaj je ta pobuda zagotovila pripravništvo okoli 1.800 beguncem in okoli 300-tim je omogočila vaještvo. Med člani je veliko znanih imen. Neko podjetje je razvilo brezplačni 10-tedenski tečaj za novo prišle begunce.

Slovenska Info točka za tužje (Slovenian Info Point for Foreigners) je bila ustanovljena leta 2008 z namenom, da okrepi pravice tujih delavcev in omogoči migrantom vstop na slovenski trg dela. Projekt je bil zamišljen kot "vse na enem mestu" in nudi brezplačno pravno svetovanje ter pomoč pri vsakdanjih praktičnih problemih.

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

Delite dobre izkušnje glede socialne vključenosti beguncev.

Zdaj lahko načrtujete svoj projekt!

Napišite predlog za projekt socialne vključenosti za begunce na ravni skupnosti ali za projekt za socialno vključenost beguncev v izobraževanje odraslih.

POVZETEK KLJUČNIH TOČK

Glavni cilj tega modula je, da pridobite pregled koncepta krize in razumete koncept socialne vključenosti. Predstavili smo vidike socialne vključenosti in nekatere dosežke, da boste lahko razmišljali o drugih vidikih in oblikovali preproste projekte na osnovi svoje lokalne skupnosti ali v izobraževanju.

LITERATURA

Komisija Evropskih skupnosti (2005). Skupni integracijski program - Okvir integracije državljanov tretjih držav v Evropsko Unijo. 31. avgust 2017 [elektronska verzija]

Evropska komisija (2016). Akcijski načrt o integraciji državljanov tretjih držav, 31. avgust 2017 [elektronska verzija]

Evropska komisija (2016). EU in begunska kriza. 11. september 2017

<http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/en/>

Evropska komisija (2017). Skupni evropski azilni sistem, 11. september 2017

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en

Konle-Seidl, R., Bolits, G. (2016). Integracija beguncev na trg delovne sile: strategije in dobre prakse. Evropski parlament, 11. september 2017 [elektronska verzija]

Kovacheva, S. (n.d), EU-CoE mladinsko partnerstvo: Socialna vključenost, EU – Svet Evrope. 12. september 2017 [elektronska verzija]

Syrianrefugees.eu (2016). Kriza Sirijskih beguncev in njene posledice za EU. 14. september 2017 <http://syrianrefugees.eu/>

Svetovna banka (2017). Socialna vključenost. 14. september 2017

<http://www.worldbank.org/en/topic/socialdevelopment/brief/social-inclusion>

UNHCR (2001). Izjava Evropske Unije ob 50. letnici Konvencije glede statusa beguncev iz leta 1951. 11. september 2017

<http://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3b83ca998/european-union-declaration-50th-anniversary-1951-convention-relating-status.html>

UNHCR (2013). Novi začetek: Begunska integracija v Evropi. 7. september 2017 [elektronska verzija]

UNICEF (2017). Refugee and Migrant Crisis in Europe. Read on September 15th, 2017 by <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/53856>

ENAR (2016). Racism and discrimination in the context of migration in Europe: ENAR shadow report 2015-2016. Read on September 12th, 2017

http://enar-eu.org/IMG/pdf/shadowreport_2015x2016_long_low_res.pdf

Bordignon, M., Moriconi, S. (2017). The case for a common European refugee policy. Bruegel Policy Contribution (Issue no 8, 2017). Read on September 15th, 2017 by <http://bruegel.org/wp-content/uploads/2017/03/PC-08-2017.pdf>

SOCIALNA VKLJUČENOST V EU – KRIZA, POLITIKE, MODELI IN DOSEŽKI

VIRI

UNHCR spletna stran: <http://www.unhcr.org/>

Evropska komisija spletna stran: http://ec.europa.eu/echo/what-we-do/humanitarian-aid/refugees-and-internally-displaced-persons_en

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Intervju, pripoved, biografska raziskava, študije primerov, pripovedovanje zgodb

UČNI CILJI

Do konca modula boste razumeli, predstavili in povedali svojo biografijo s stališča 'subjekta'. S pomočjo neformalnih izobraževalnih dejavnosti boste lahko bolje razumeli, kako napisati zgodbo ali pripoved in kako izvesti izčrpen intervju.

ČAS

20 ur

UVOD

Modul razlaga, zakaj je smiselno ustvariti in predstaviti resnične življenjske zgodbe in zakaj izvesti poglobljene intervjuje. Pripoved bo udeležencem služila kot ogrodje za razumevanje tematike, dobili bodo tudi primere, kako se lotiti pripovedi. Udeleženci bodo raziskovali svojo notranjo pripoved in dinamiko raziskovanja samega sebe, ki gradi pomen zgodbe. Razdeljeni bodo v dve skupini: 'Uvod v pripovedni način' in 'Uvod v poglobljeni intervju'.

3.1. UVOD V PRIPOVEDNE NAČINE

'Pripoved (narrative) je neke vrste vnovično pripovedovanje, pogosto z besedami, o nečem, kar se je zgodilo (zgodba). Pripoved ni zgodba sama, ni njen potek, marveč je pripovedovanje zgodbe – pogosto se uporablja izraz "pisna pripoved" ali "ustna pripoved". Medtem ko je zgodba samo potek dogodkov, pripoved le-te opisuje, morda tudi ne omeni nekaterih nebistvenih podrobnosti ali poudari kakšne druge. Pripoved na ta način oblikuje zgodovino.'

'Pripoved mora biti razumljiva, skladna in povezana. V kulturi zahodnega sveta imajo zgodbe začetek, sredino in konec, nanašajo se na preteklost, sedanost in prihodnost. Hkrati se zaporedno povezujejo in prepletajo skozi čas.' (Anderson, 1997).

'Pripovedi najdemo v vseh oblikah človekove usvarjalnosti, v umetnosti in razvedrilu, tudi v govoru, literaturi, gledališču, glasbi in pesmi, stripih, novinarstvu, filmu, televiziji in videu, radiu, igranju iger, rekreaciji in na predstavah na splošno, pa tudi v slikarstvu, kiparstvu, risanju, fotografiji in vizualni umetnosti, pomembno je le, da je prisotno zaporedje dogodkov.' (Anderson, 1997).

Predstavljajte si, da morate napisati kratko zgodbo, kjer boste uporabili eno od predstavljenih oblik pripovedi. Ugotovite, katera vam najbolj ustreza. Ali vidite podobnosti ali razlike v pripovedovanju zgodb med zahodno in vašo kulturo?

3.1.1. AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI

Avtobiografske pripovedi sestavljajo med seboj prepletena ključna dejstva, dogodki in pomembne izkušnje v avtorjevem življenju.

Oglejte si video o tem, kako napisati avtobiografijo.

<https://www.youtube.com/watch?v=XNWtdMiuGnQ>

Praktične vaje: Pisanje avtobiografske pripovedi

Nove informacije po ogledu videa vam bodo v pomoč pri skupinski razpravi, nato pa na večji list papirja napišite vse potrebne pomembne korake, ki jih velja storiti, da napišete avtobiografsko pripoved. Nato jo napišite.

NASVETI

- Določite prizorišča na določenih krajih.
- Opišite senzorične podrobnosti, pogled, zvok, vonj prizorišča in posebna dejanja, gibe, kretnje in čustva.
- Prilagodite hitrost predstavitve spremembam v času in ozračju.
- Pogled nazaj iz sedanjosti: razmislite o izkušnji in preučite njen pomen.

Čas za odmor. Včasih je dobro, da za kratek čas prekinete pisanje. Pojdite na hiter sprehod, osredotočite se na kaj drugega. Vrnite se sveži in pripravljeni, da nadaljujete s pisanjem svoje avtobiografije.

Pisanje avtobiografije je izkušnja na očeh javnosti, vsaka misel, ki jo zapišete, nekaj pove o vas – vam samim in vašim bralcem. Izberite temo, ki ste jo pripravljene zaupati drugim.

Skupinska dejavnost. Izmenjava vaše avtobiografske zgodbe. Kakšna izkušnja je bila to? Kakšne so bile težave? Kaj ste se iz tega naučili?

3.1.2. PRIPOVEDOVANJE ZGODB

‘Umetnost pripovedovanja zgodb poteka ob uporabi besed in dejanj, da razkrijemo elemente in podobe zgodbe, medtem ko spodbujamo poslušalčevo domišljijo. Gre za vzajemno interakcijo med pripovedovalcem zgodbe in enim ali več poslušalci. Učinkovito pripovedovanje zgodb ima močan vpliv na pozornost drugih, lahko jim pretrese misli in sproži čustva. Veliko je kultur z bogato tradicijo, običaji in priložnostmi za pripovedovanje zgodb. Vse te oblike pripovedovanja zgodb so dragocene.’ (Narodna mreža pripovedovanja zgodb).

Za navdih si oglejte video ‘Pripovedovanje zgodb s srcem’

<https://vimeo.com/84297572>

Strategije pripovedovanja zgodb, da z njimi pritegnemo pozornost:

- Izkoristite moč multimedijev: fotografije, video, grafiko.
- Naj bo vaša zgodba preprosta, vendar zanimiva.
- Vaša izbira naj nosi vaš osebni pečat.
- Vsebina naj ostane neokrnjena.

Praktične vaje: Vsak ima zgodbo, ki bi jo lahko povedal. Napišite zgodbo! Napišite drugačno zgodbo od tiste, ki ste jo napisali v avtobiografskem pripovednem formatu in razmislite o pisanju zgodbe, ki naj bi jo povedali v dokumentarcu. To je incipit (uvodna beseda) ustvarjalno- umetniškega postopka, ki se razvije v prepoznane zgodbe, ki se bodo preoblikovale v scenarij za dokumentarce.

Za navdih si oglejte Hibovo zgodbo: Desetletni sirijski begunec.
https://www.youtube.com/watch?v=7QVmXX62_H0

Preden začnete komunicirati, morate najprej razumeti ljudi, na katere želite vplivati. Zakaj? Živimo v poplavi informacij. Kako lahko privabite ciljno publiko, da vas posluša, ko pa se jo vsak dan bombardira z novicami? Razmislite o tem.

Pripovedovanje zgodb je interaktivno; uporablja besede; predstavi zgodbo: poslušalcem spodbuja aktivno domišljijo. Lahko ima močan vpliv na pozornost ljudi in izzove njihove misli in čustva.

3.2. UVOD V POGLOBLJENE INTERVJUJE

3.2.1. KAKO OPRAVITI INTERVJU

'Poglobljen intervju omogoča, da pridobimo bogate, opisne podatke o vedenju in dojemanju ljudi ter odnosih med njimi. Njegova struktura je ohlapna in pušča svobodo tistemu, ki vodi intervju in tistemu, ki odgovarja na vprašanja, da skupaj raziščeta, kar želita ali menjata smer intervjuja, če je potrebno.

Oblika poglobljenega intervjuja je postavljanje vprašanj, ki pomagajo spraševanim, da povedo zgodbo o svojih izkušnjah in da jo povedo na svoj način, s svojega vidika, da se hkrati spominjajo, kako so se počutili takrat, ko se je nekaj dogajalo. To je odprt intervju, ki temelji na priznavanju enakosti in dostojanstva spraševalca ter vprašanega. Vprašanja, ki pretkano napeljujejo, da intervjuvanec "prizna", niso dopustna. Intervjuvanec, in ne izpraševalec, odloči, kdaj bo izčrpno odgovoril na vprašanje. Izpraševalec začne intervju s kratko razlago in nekaj začetnimi vprašanji, da se spraševanec sprosti in nato odgovori, kakor se mu zdi primerno. Izpraševalec seveda lahko postavi tudi zahtevnejša vprašanja, vendar mora počakati, da se (prva) pripoved najprej zaključi.' (RefugeesIN: Priprava Brošure).

RESNIČNE ŽIVLJENJSKE ZGODBE: AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI IN POGLOBLJENI INTERVJUJI

Poglobljeni intervju ima lahko pet faz:

- **Obrazložitevna faza:** Izpraševalec razloži namen, nadaljnjo rabo in vsebino intervjuja ter prosi intervjuvanca za privolitev. Razloži, da postopek ne bo omejen samo na vprašanje in odgovor, ampak da bo intervjuvanec pripovedoval o delih svojega življenja, ki se nanašajo na izbrano temo. Varstvo podatkov mora biti zagotovljeno.
- **Uvodna faza:** Izpraševalčevo prvo vprašanje usmeri pogovor v ustrezno obdobje v preteklosti, na primer, 'Ali nam lahko poveste o vaši izkušnji?'. Odprta vprašanja morajo zveneti nevtralnno, vodijo naj v začetek pripovedovanja in ga vzdržujejo.
- **Pripovedna faza:** Intervjuvanec pripoveduje svojo zgodbo in jo konča, ko se mu zdi primerno in kjer želi zgodbo končati. Izpraševalec mora sprejeti prekinitve, ki nastanejo med pripovedovanjem.
- **Poizvedbena faza:** V tej fazi izpraševalec lahko postavi vprašanja glede določenega aspekta, ki ima globlji pomen.
- **Povzetek:** Izpraševalec in intervjuvanec lahko govorita o intervjuju, ozračju, razmišljanju, čustvih, ki so se pojavila ali razvnela med intervjujem. To je konec intervjuja.

V parih se pogovorite:

Ali ste že kdaj vodili intervju z nekom ali bili intervjuvanec? Napišite seznam oseb, ki bi jih povabili na razgovor in katera vprašanja bi jim zastavili.

Najprej pogledjte kratek dokumentarni film o Malali:

<https://www.youtube.com/watch?v=vE5gSHJkusU>

Nato pa si pozorno oglejte intervju:

<https://www.youtube.com/watch?v=qEUCP3InFNw>

V manjši skupini se pogovorite o intervjuju in zapišite svoja razmišljanja o tem. Kako so izvedli intervju? Česa ste se naučili, ko ste opazovali izpraševalca in intervjuvanca?

Praktične vaje: 'Zgodbe iz Brošure'

V manjši skupini **si oglejte avtentično gradivo**, ki so ga izdelali v projektu RefugeesIN v različnih državah in prispevajte svoje osebno mnenje o doseganju končnega učinka. (Priloga 1). Kaj je pritegnilo vašo pozornost? Lahko najdete podobnosti?

Aktivnost v paru: S pomočjo danih nasvetov in predloge za intervju (Priloga 2) določite osebo za intervju v svoji skupnosti ali na tečaju ter izdelajte poglobljen intervju. Določite namen: kakšen je vaš cilj? Katere informacije boste pridobili od intervjuvanca? Kako vam bo informacija pomagala do drugih ciljev?

ZAČNITE z uvodnimi vprašanji, da se intervjuvanec sprosti in se že na začetku ustvari odprt odnos. Vprašanja naj bodo čimbolj nevtralna. Izogibajte se besed, ki bi lahko vplivale na odgovore, npr. besede, ki usmerjajo, so kritične, besede, ki namigujejo. Vprašanja postavljajte posamično in jasno.

RESNIČNE ŽIVLJENJSKE ZGODBE: AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI IN POGLOBLJENI INTERVJUJI

! **Bodite previdni pri vprašanjih**, ki se začnejo z "zakaj". Taka vprašanja povzročijo, da se intervjuvanec brani, npr. mora opravičiti svoj odgovor, kar lahko zavira odgovore in nadaljnja vprašanja.

📄 **Čas za intervju: Pojdite v akcijo!**
Izvedite intervju in začnite z urejanjem besedila.

💡 **NASVETI:** Bodite mirni. Izogibajte se kazanju čustev, če se intervjuvanec odloči, da bo povedal kaj težkega. Ustvarite mirno in nemoteno ozračje.

Skupinski pogovor: Kaj je v intervjuju potekalo dobro? Kaj ni uspelo?

Σ **POVZETEK KLJUČNIH TOČK**
Glavni cilj tega modula je pridobiti širše razumevanje o tem, kako ustvariti in prikazati resnične življenjske zgodbe in poglobljene intervjuje. Na kratko naj bi pregledali življenjske zgodbe beguncev, razumeli različne načine pripovedi, ustvarili svojo zgodbo in izvedli poglobljene intervjuje.

LITERATURA

- Definicija pripovedi
<http://www.units.miamioh.edu/technologyandhumanities/nardef.htm>
- Anderson, (1997), *Samo: Pripoved, identiteta in način*
- Moč pripovedi
<http://niemanstoryboard.org/stories/power-of-narrative-conference-three-ways-to-tell-a-story/>
- Narodna mreža pripovedovanja zgodb
<https://storynet.org/what-is-storytelling/>
- Strategije za pripovedovanje zgodb: 8 klasičnih učinkovitih metod
<http://www.sparkol.com/engage/8-classic-storytelling-techniques-for-engaging-presentations/>
- 'Priprava brošure': 'Kako izvesti intervju in faze pripovedovanja' Projekt RefugeesIN
- Vodenje izčrpnega intervju http://www2.pathfinder.org/site/DocServer/m_e_tool_series_indepth_interviews.pdf

VIRI

- 0 pripovedovanju zgodb
<http://www.tracscotland.org/tracs/storytelling/about-storytelling>
- Pripovedni intervjuji
<http://www.case-stories.org/narrative-interviews-1/>

RESNIČNE ŽIVLJENJSKE ZGODBE: AVTOBIOGRAFSKE PRIPOVEDI IN POGLOBLJENI INTERVJUJI

Splošne smernice za vodenje raziskovalnega intervjuja

<http://managementhelp.org/businessresearch/interviews.htm#anchor667314>

Priprava na intervju <http://www.cesdp.nmhu.edu/drawing-from-the-well/lowering-the-bucket/preparing-for-interviews.html>

PRILOGE

Priloga 1: '26 zgodb v Brošuri' Projekt RefugeesIN

<https://www.refugeesinproject.eu/sl/pack/brochure.html>

Priloga 2: 'Scenarij za intervju: Šablona vzorca v projektu za zbiranje zgodb'

PRILOGA 2 - KAKO VODITI INTERVJU Z VZORNIKOM

SPRAŠEVALEC	VPRAŠANEC
Začetek: dobrodošlica, uvod v predmet pogovora, razlaga.	
Povprašajte vprašanca po nekaterih podatkih (starost, iz katere države prihaja, poklic, ...). Postavite prvo vprašanje: Prosil bi vas, da mi zaupate zgodbo o tem, kako ste pobegnili iz države, kaj se je dogajalo pred pobegom in po njem.	
Prisluhnite pripovedi o: <ul style="list-style-type: none"> • ključnih dogodkih, • premoščanju ovir, • strategijah, ki jih je vprašanec uporabil, • spretnostih, ki jih je pridobil, • pomoči, ki je je bil deležen.	Povejte svojo zgodbo, kakor jo vi želite povedati.
Če želite dodatna pojasnila, postavite nadrobnejša vprašanja: Kako ste zbrali moč, da ste vztrajali? Kakšen načrt ste naredili za prihodnost?	
	Na ta vprašanja lahko odgovorite, če želite, sicer nadaljujte s pripovedjo.
Naredite povzetek intervjuja in vprašancu povejte, kako boste intervju uporabili.	

Trajanje: približno 1 uro in več.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Raznolikost, izseljenec, strah, obrambni mehanizmi, identiteta, neenakost, povezana prekarizacija, družbena vloga, socialna vključenost, socialna izključenost, dokumentarni film, film, zastopanje

UČNI CILJI

Na koncu modula (1) se boste zavedali pojava beguncev/prosilcev za azil in spoznali čustvene izkušnje beguncev ter njihovih gostiteljev; (2) zmanjšali strah pred drugačnostjo in glavnimi družbenimi spremembami; (3) omilili stereotipe, predsodke in možen diskriminacijski odnos do beguncev; (4) prepoznali filmski govor in (5) dojel različne vloge filma, ki zagovarja socialno vključenost.

ČAS
12 ur

UVOD

Ves modul je namenjen: ogledu in analizi izbranih evropskih celovečernih in dokumentarnih filmov o beguncih, spoznavanju našega in njihovega prilagajanja neizogibnim kulturnim spremembam, našega in njihovega strahu, obrambe in drugih mehanizmov (jezik, kulturna koda), ki pospešijo socialno vključenost ali jo zavirajo.

Modul se posebej posveča temu, kaj begunci opazijo, čutijo, doživijo, ko pridejo v državo gostiteljico in ko so v izgnanstvu. "Kdo so begunci", je osrednje vprašanje v prvi enoti. (4.1.)

Modul se posveča tudi vprašanju socialne vključenosti v nasprotju s socialno izključenostjo v današnjih večkulturnih družbah in temu, kako se spreminja identiteta v spremenljivih okoliščinah. S stališča teh konceptov je prikazanih in analiziranih dvanajst filmov. (4.2.)

Zadnja enota obravnava vlogo dokumentarnih filmov v podporo vključenosti. (4.3.)

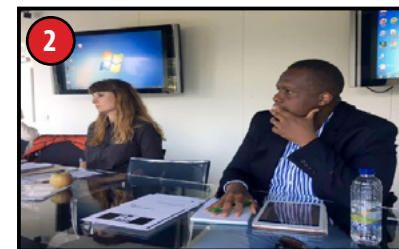
4.1. POSTAVIMO SE V POLOŽAJ BEGUNCEV

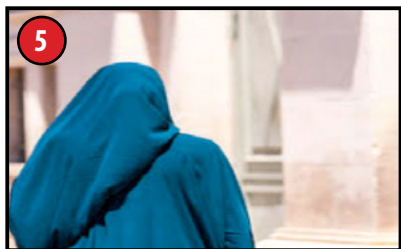
VAJA 1

Lomljenje ledu: S kom bi se najlažje identificirali in zakaj?

Izberite sliko begunca na tej strani ali v tabeli in pojasnite drugim, zakaj ste izbrali prav to sliko.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

4.1.1. PRIMERI OKLEVANJA GLEDE DRUGAČNOSTI BEGUNCEV

 V romanu *Bombs on Aunt Dainty* avtorica Judith Kerr opisuje svoje življenje v osebi glavnega lika romana, nemške begunke v Veliki Britaniji med drugo svetovno vojno. V romanu smo našli stavke, ki opisujejo čustva beguncev, ki so se borili s tem, kdo sploh so, s svojo identiteto, hoteli so pripadati. V njihovih očeh je različnost morda privlačna, vendar je včasih lahko odbijajoča. *Do kraja sem sit tega, da moram biti vedno drugačen. Ana se je spraševala, kam sodi. Sem hotel med druge begunce? Nimate niti malo naglasa, lahko bi prisegel, da ste prijetno, običajno angleško dekle. To naj bi bil kompliment. Ana se je ubogljivo nasmehnila.*

Max je sovražil to, da je bil prisiljen privzeti neke vrste nemško identiteto, ki se je je že davno znebil.

Kadar so ljudje Ano spraševali, od kod prihaja, je navadno rekla "London", toda tokrat je rekla "Berlin" in je to takoj obžalovala.

Papa bo verjetno dobil britanski potni list. Nasmehnilo so se ob misli, da je papa Anglež.

 V francoskem filmu *l'italien*, režiserja Oliverja Baroux Mourada se priseljenc iz Maroka pretvarja, da je Italijan po imenu Dino. Verjame, da je bolje biti Italijan kot Arabec.

Mouradova mati razloži svojemu sinu:

"Ko sva s tvojim očetom prišla v Francijo, sva se naredila čisto majhna. Razumela sva, da naju ne bi hoteli vključiti. Vse, kar so zahtevali od naju, je bilo, da jih ne motiva. (...) Ko sva šla v restavracijo, je tvoj oče rezerviral mizo na ime gospod in gospa Ferrand. Natakarju se je zahvalil vsaj dvajsetkrat. Ko si se rodil, Mourad Ben Saoud, sva te že hotela imenovati François, potem pa jaz tega nisem hotela. Pomembno je, da veš, od kod izviraš. In imenovala sva te Mourad."

Več: <https://www.youtube.com/watch?v=vj8JYtfeHZs>

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

VAJA 2

Zakaj? Kako se počutijo begunci? Osredotočite se na zgornje besedilo in opišite spodnjo sliko ali pa razmislite o svoji preteklosti, ko ste si zelo želeli, da bi vas drugi sprejeli. Kako ste reagirali?

VAJA 3

V skupinah po 3 se spomnite svojih spominov. Ko ste prvič sami potovali v tujino ali ko ste začeli bivati v drugi državi, kaj vas je presenetilo? Izberite poročevalca, ki bo poročal skupini.

1. Kam ste potovali, kako dolgo in s kakšnim namenom?
2. Kaj vas je presenetilo?
3. Kaj vam je bilo všeč?
4. Kaj vam ni bilo všeč?
5. So bili trenutki, ko ste čutili, da vas cenijo, hvalijo, sprejemajo? Opišite jih.

6. Ste imeli kakšne težave? Opišite jih.

7. Si lahko predstavljate, da bi tam živeli? Če da, povejte zakaj. Če ne, zakaj ne?

8. Ste kdaj doživeli stereotipen odnos glede vaše nacionalnosti, države? Če da, povejte o tem kolegom in pripovedujte, kako ste se počutili.

4.1.2. IZGNANSTVO BEGUNCEV. NJIHOVO DOJEMANJE, ČUSTVA IN IDENTITETA V NOVI DRŽAVI

Kaj pomeni izgnanstvo, beg pred grozotami vojne? Lahko govorimo o izgnanstvu Špancev (t. i. "nenavadni tujci", kot jih je imenoval francoski pesnik Jacques Prevert) leta 1936 ali bi morda morali reči "izgnanci"? Izgnanstvo namreč ni nek splošen pojem, izgnanstvo je lahko le osebno, individualno, nestabilno, odvisno od števila lastnosti izgnancev: starost, spol, izobrazba, poklic, politične aktivnosti, sindikalne dejavnosti, poreklo (iz katere države, območja, mesta?) ter odvisno od političnih in drugih dogodkov v državi gostiteljici. Odvisno je od zunanjih razmer v enaki meri kot od osebnosti begunca. Govorimo lahko le o vsakem beguncu posebej in ne o beguncih, o vsakem izgnancu posebej in ne o izgnancih v množini. Begunce lahko gledamo in razumemo na mnoge načine, ne samo na enega! Vlada skuša organizirati vojake, ki v begunskih taboriščih ravnaajo z begunci kot z zaporniki. Lokalne oblasti znajo biti hladne v odnosu do beguncev. Lokalni prebivalci imajo lahko različne odnose do beguncev: prijateljske, s sočutjem, sovraštvom, prezirom, denimo tako, da begunce opazujejo skozi kovinsko ograjo begunskega taborišča. Begunci, izgnani iz njihove države, kjer je vojna, so vsekakor navajeni na neko vrsto svetlobe, zvoke in hrano, ki je ne najdejo v novi državi. Čutijo, da vznemirjajo lokalne prebivalce, siti so tega, da so drugačni

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

in da so videti drugačni, vendar se ne morejo kar pretopiti v novo kulturo in tudi mi se ne moremo pretopiti v njihovo. V novih krajih, z novimi ljudmi, iščejo podobnosti s seboj. Trudijo se poslušati, kajti v začetku je vse le niz besed, posamezne besede niso prepoznavne, celo fizično okolje s trgovinami in bleščečimi napisi deluje na njih agresivno. Ste kdaj pomislili na to?

Z družinami ostanejo v stiku s pomočjo nove tehnologije in tako se laže odločijo za begunstvo. No, in še ena misel "Begunstvo se prenaša iz roda v rod, od starega očeta na očeta in sina . . ."

4.1.3. OBČUTEK OGROŽENOSTI SPREMENI VEDENJE BEGUNCEV

VAJA 4

Ste se kdaj počutili ogroženi, so vam kdaj grozili?

Če da, povejte, kdaj in kje se je to zgodilo ter opišite svoja čustva in odziv.

Biti begunec ni normalno stanje. Lahko vas destabilizira, ker se počutite ogroženi. Razlike so med vrstami strahu, ki ga begunci/mi sami lahko občutimo. Riemann tako razlikuje štiri vrste strahu:

Tip A: Shizoiden strah ali strah, da bomo izgubili sebe, da ne bomo več to, kar smo bili. Tak primer je pimer Saliha, ki je med vojno v Bosni pobegnil v Slovenijo, študiral psihologijo na ljubljanski univerzi in tudi diplomiral. Študiral je v slovenskem jeziku. Zaposlitev je dobil v Sloveniji. Slovenščina je slovanski jezik, vendar Salih desetletja kasneje ne želi govoriti slovensko, ker verjame, da ne bi bil več zvest samemu sebi.

Tip B: Obsesiven strah je strah pred spremembo. Vsa leta je Salih jedel le bosanske jedi, da bi ohranil bosanske domače navade. Redno je hodil na mestno tržnico, kupoval papriko, izbiral lubenice – vse zato, da bi ohranil kontinuiteto.

Tip C: Histeričen strah. Salih vsekakor nima histeričnega strahu, to je strah pred nespremenljivostjo, strah, da bi se ustalil, da bi imel drugačne navade, da bi si želel sprememb.

Tip D: Depresiven strah je strah pred osamljenostjo, ki lahko vodi človeka v pogubo.

TIP A - SHIZOIDEN

STRAH

Strah, da bomo izgubili sebe

TIP B - OBSESIVEN

STRAH:

Strah pred spremembo

TIP C - HISTERIČEN

STRAH:

Strah pred monotono stabilnostjo

TIP D - DEPRESIVEN

STRAH:

Strah pred osamljenostjo

VAJA 5

Kateri tip strahu? V skupinah po štiri premešajte karte z napisanimi tipi strahov in povejte, s katerimi ste se že spoprijeli skozi življenje.

Kaj begunci prinesejo s seboj v svoje novo socialno in kulturno okolje? Nekaj odgovorov lahko najdemo v teoriji transakcijske analize Erica Berna, ki preučuje vedenje, odnose in čustvene odzive. Kako se begunci spoprimejo z novim življenjem, lahko bolje razumemo s pomočjo analitičnih instrumentov kot so: stanje ega, življenjski položaji, življenjski scenarij, referenčni okvir, psihološke

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

igre (Berne, 1972). Ko se približate ljudem, ni pomembno samo vaše vedenje, ki ga drugi zaznajo. Gre tudi za čustva, ki jih morda ne razumete, katerih vas je morda strah. Morda vam zgodbe beguncev povzročajo občutek ogroženosti, begunci se morda počutijo krive, ker ste vi nesrečni, morda ste nemočni ob takem številu beguncev, morda ste jezni. "Ne zmoremo biti sočutni s toliko ljudmi v težavah," je izjavil eden od članov naših žariščnih skupin. Naš odnos do beguncev ni naraven, ne moremo preprosto reči 'Zdravo!' in biti še naprej to, kar smo (Berne, 1971). Osebnost je sestavljena iz zavedanja, nezavedanja in pred-zavedanja

4.1.4. PSIHOLOŠKI MEHANIZMI, KI POMAGAJO ALI ZAVIRAJO BEGUNCE PRI PRILAGAJANJU NOVEMU OKOLJU

 Splošno je priznano, da ima Jaz na voljo precej obrambnih mehanizmov. Ti so osebni in torej številni, verjetno številnejši kot sta jih prvotno prepoznala Sigmund Freud in njegova hčerka Ana. Freud je nekoč omenil, da so obrambni mehanizmi, ki jih uporabljamo, odvisni tudi od moči, kot so: resničnost, družba, kultura in tudi biologija. Kako se prilagodimo spremembam, kako se spoprijemamo in premagamo težave, je odvisno od tega, koliko smo fizično in čustveno močni ter prožni. Spmembe našemu Jazu naložijo preizkušnje in če so si zahteve v navzkrižju, je razumljivo, da se počutimo ogrožene, ohromljene, počutimo se, kot da se bomo vsak čas zgrudili pod težo vsega. Ta občutek se imenuje *tesnoba*, je opozorilo našemu Jazu, da je njegovo preživetje ogroženo.

Freud je izjavil, da Jaz uporablja vrsto obrambnih mehanizmov, da bi se spoprijel z nasprotovanji in problemi v življenju. Obrambni mehanizmi so v naši podzavesti,

pojavi se, da nas ubranijo pred neprijetnimi čustvi (tesnobo) ali pa dobre stvari v posamezniku še izboljšajo. Če mora Jaz priznati svojo šibkost, izbruhne v tesnobi, kar je moralno glede Superega (ukazi, kultura, notranja načela). (Freud 1933, str. 78)

Zakaj moramo braniti svoj Jaz?

Lahko si predstavljamo, da je v življenju beguncev ali prosilcev za azil veliko stresnih situacij, in če se pojavijo v zelo kratkem obdobju, lahko pride do »nakopičenega« učinka. Begunci doživljajo stres različno glede na starost. Za otroke je izgnanstvo lahko zabavno, veliko potovanje, za njihove starše čas napora in boja, za stare starše čas nostalgije. V kolikšni meri so dogodki stresni, je odvisno od spola, starosti, izobrazbe, vere itd.

PRIMERI OBRAMBNIH MEHANIZMOV

Zatiranje (represija): To je bil prvi obrambni mehanizem, ki ga je Freud odkril. Jaz uporabi ta podzavesten mehanizem, da motnjam in pretečim mislim prepreči, da postanejo zavestne (alkoholiki se ne vidijo kot odvisniki). Misli, ki jih pogosto zatremo, so tiste, ki bi se razvile v občutek krivde, ki bi nam jo naprtil Supernadjaz. Begunci se lahko počutijo krive, ker so zapustili svojo državo, pustili za seboj družino. Zatiranje lahko povzroči tesnobo. (Sealy and Murphy).

Prestavitev: Prestavitev je preusmeriti nagon (običajno agresijo) proti nekemu šibkejšemu. Nekdo, ki doživlja frustracijo zaradi nadrejenih v službi, bo doma brcnil psa, pretepel družinske člane ali posilil dekle.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

Sublimacija: Ta mehanizem pomaga preusmeriti čustva v neko pozitivno in ne v razdiralno aktivnost, na primer v umetnost, študij, prostovoljno delo, šport. Šport je lep primer, ko svoja čustva (npr. agresijo) spremenimo v nekaj pozitivnega. Boris Cyrulnik, žrtev nacizma in slaven francoski psiholog, psihoterapevt, nevrolog, trdi, da bi v normalnih okoliščinah postal mizar kot njegov oče. Postal je nekaj drugega zato, ker se je moral boriti za življenje, svoja čustva je preusmeril v pozitivne dejavnosti in načrte. Victor Frankl si je predstavljal, da so surove okoliščine koncentracijskega taborišča učni laboratorij. To mu je pomagalo. V romanu avtorice Judith Kerr, pa si je begunec Max želel učiti se, da bi postal najboljši in v resničnem življenju je postal prvi sodnik britanskega ustavnega sodišča, ki ni bil rojen v Veliki Britaniji.

Zanikanje: Zanikanje pomeni prepričati, da dogodki prodrejo v zavest. V razgovorih z begunci se je obrambni mehanizem zanikanja večkrat pokazal. »O tem ne želim govoriti« ali »Tega še nikomur nisem povedal«. Zanikanje povzroči tudi reakcija okolja, ki tega ne more sprejeti. »Ne želim, da objavite mojo fotografijo«.

Po drugi svetovni vojni, ko so se ljudje vrnili iz koncentracijskih taborišč, jih nihče ni poslušal, čeprav so si predstavljali, kako bodo s svojimi najdražjimi sedeli za mizo in jim pripovedovali. Ker pa nihče ni hotel poslušati o grozotah, so jih zanikali. Boris Cyrulnik je napisal knjigo *La honte de dire (Sram me je povedati)*. Menil je, da bi umrl, če bi povedal zgodbo o tem, kako je ušel smrti. Mnogi begunci ne pripovedujejo svojih zgodb.

Nazadovanje: To je korak nazaj v psihološkem smislu. Ko smo v stresu, imamo težave ali smo prestrašeni, naše vedenje često postane otročje ali primitivno. Doživimo stara,

že pozabljena čustva. (Spet nas je strah, postanemo nemočen otrok).

Racionalizacija: To je kognitivno izkrivljanje »dejstev« zato, da postane dogodek ali nagib manj preteč. To storimo dokaj pogosto in zavestno, najdemo izgovor kot npr. »Smrt ga je odrešila . . . vsaj ni trpel, ubogi mož«. Uporaba mehanizma racionalizacije nas potolaži.

VAJA 6

V skupinah po tri se postavite v položaj begunca in si zamislite stresne dogodke, ki so jih morda morali prenesti. Kako bi se vi odzvali in se počutili na njihovem mestu? Katere obrambne mehanizme bi uporabili?

VAJA 7

Na koncu enote si bodo udeleženci ogledali film **Otrok (Das Kind)** in se osredotočili na Irmine obrambne mehanizme, ki jih sprožijo zunanji vplivi. (Šerbedžija, R: Moja slovenska).

<https://www.youtube.com/watch?v=Ado9ceeFZVo>

4.2. KAJ JE SOCIALNA VKLJUČENOST V DANAŠNJI DRUŽBI? KAKO JO SPODBUDITI?

V tem delu bomo predvajali/gledali film **Fatima** in ga obravnavali s stališča socialne izključenosti/vključenosti ter spremembe identitete. Današnja socialna izključenost pomeni ekonomsko in povezano prekarno delo, socialna vključenost pa pomeni, da ju premagamo.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

4.2.1. POGLEJMO PRIMER FATIME IN SOCIALNO VKLJUČENOST

Neenakost, stereotipi, predsodki, diskriminacija, pomanjkanje socialne pravičnosti so za begunce ovire do socialne vključenosti. "Kateri mehanizmi podpirajo socialno vključevanje beguncev?" je zadnje vprašanje v jedru te enote.

Dobiti je treba vpogled v naš odnos do beguncev (stereotipi, pozitivni ali negativni, predsodki in morebiten diskriminatoren odnos), v soodvisnost našega odnosa do beguncev in naše osebnosti ter naše družbene vloge. Prebivalci, begunski delavci, vladni uslužbenci, vojaki itd. imajo lahko različen odnos do beguncev.

VAJA 8

Uvodno predvajanje filma Fatima in razprava o družbeno različnih načinih vključevanja beguncev ter razvijanje identitete v okolju države gostiteljice.

Fatima je film, ki ga poganja življenje. Liki v filmu napredujejo, želijo iti še dlje in pridejo še dlje. Fatima je žena, ki je zapustila svojo domovino, njene vonjave, sonce, je žena, ki ni prav dolgo hodila v šolo in se želi vključiti. Take hrabre osebnosti je mogoče srečati med begunkami. Takšna je 45-letna Fatima, mati samohranilka z dvema odraščajočima hčerkama, ločena, garaška snažilka. Tri ženske se borijo proti stereotipnemu mišljenju, ki ga imajo drugi o njih. Vse tri in vsaka na svoj način skušajo dokazati, da one ne ustrezajo podobam, ki jih imajo drugi o njih. Vsaka na svoj način želi dokazati, da lahko odstopa od poti poraza, kamor jo drugi pošiljajo.

Fatima sama vzgaja svoji hčerki, s katerima se dobro razume, vendar se od njiju tudi razlikuje. Kultura okolja in jezik, pripadnost njeni generaciji jo ločijo od njenih otrok. Nima kulturne kode, ki bi jo morala imeti. Ne govori istega jezika kot njeni hčerki. Vendar Fatima razume od kod jeza njene mlajše hčerke. "Ko so starši prizadeti, so otroci jezni." V filmu se pojavijo trije različni jeziki: jezik mlajše hčerke, ki je žargon mladih ljudi, bolj prefinjen jezik njene starejše hčerke, ki študira medicino in Fatimin jezik, arabščina, v katerem piše dnevnik, ki je njena najdragocenejša lastnina. Po dolgih delovnih dneh (v mraku gre na delo, v mraku se vrne z dela) sede k pisanju dnevnika in s tem ohranja zasebnost, misli, ki jih ne more deliti s hčerkama, saj oni dve arabščine ne obvladata dovolj dobro. Film predstavlja tri like, njihov način povezovanja in socialne vključitve: gre za navidezno podrejenost Fatime, gre za boj starejše hčerke za odličnost in gre za uporniško mlajšo hčerko (*Fatima, heroine du quotidien* - Philippe Faucon et Fatima Elayoubi dans TLCDM <https://www.youtube.com/watch?v=Wx6tf3s4Q9I>)

Fatima bi rada povedala, da razume družbo, v kateri živi, da v njej sodeluje, vendar tega ne more povedati, ker ne zna jezika. "Moja hčerka mi pravi: »Mama, nisi sposobna...«. Zato, ker moja hčerka in njeni prijatelji živijo v družbi... in jaz ne znam francosko. Ljudi kot sem jaz, nihče ne spoštuje. Podcenjuje se jih zaradi jezika. In to uničuje naše otroke. Iščejo priložnosti, da bi lahko bili ponosni. No, predvsem zaradi jezika nimajo staršev. Kako se lahko pogovarjaš z očetom ali mamom, če ne govoriš njunega jezika?" Po drugi strani pa se starši počutijo vključeni samo takrat, ko so s svojimi otroki. Takrat se ne počutijo kot begunci, je zapisala Judith Kerr v svoji knjigi *Bombs on Aunt Dainty*.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

4.2.2. SOCIALNA VKLJUČENOST, SOCIALNA IZKLJUČENOST

i Begunci naj bi postali socialno vključeni, da ne bi bili ločeni od družbe. Socialna vključenost in izključenost se merita po obsegu povezave življenja beguncev z življenjem drugih ljudi.

Prva industrijska revolucija je botrovala nastanku neenakosti in revščine. Izraz socialna izključenost je nastal leta 1960, temu je sledil še en izraz (1980) in koncept socialne vključenosti. Leta 1960 je bila stopnja brezposelnosti komaj 3 %, neenakost v družbi so premostili tako, da so omogočili šibkim posameznikom vrnitev v močno družbo. Danes je stanje drugačno. Pomembne družbene spremembe (prekinitev družinskih vezi, porast števila ločitev, prekinjeni sosedski odnosi, intenzivna urbanizacija in velike stanovanjske četrti) vodijo v ločitev v družbi in neenakost. Socialna izključenost, ki so jo nekdaj povezovali z ekonomsko prekarizacijo (revščino), zdaj vključuje tudi prekarizacijo odnosov med ljudmi. Kako nazaj pripeljati družbene imigrante in migrante, kako spodbuditi njihovo vključenost?

i VAJA 9

V skupinah po tri razmislite o različnih ukrepih, za katere veste, da so pomenili vključitev zapostavljenih skupin: ženske, zaporniki, zasvojenci, upokojenci, brezdomci itd., in navedite primere posredovanja pri vključevanju s pomočjo umetnosti, športa, izobrazbe, kulture, socialnega dela, socialnega podjetništva itd. Ti primeri vam bodo dali podobne zamisli za migrante in begunce.

i Družbeno življenje se odvija v psiholoških procesih vključitve in izključitve, v okviru katerih ljudje iščejo pripadnost. Družbeno življenje potrebuje ljudi in vključenost potrebuje ljudi, vendar vključitev nekaterih ni brez ovir. Za socialno vključitev so pomembni motivacija posameznika, postopki majhnih skupin, medskupinski odnosi ali morda stigmatizacija. Vse to je moč izčrpno razložiti. Tisti, ki "napadajo", ogrožajo identiteto ljudi. Ovire izzivajo socialno izključenost. Dobro opazujte Fatimo, da boste bolje razumeli oba pojava, vključitev in izključitev.

Evropa se spoprijema z obsežnim in raznolikim pojavom socialne izključenosti, ki je tako zelo drugačna od socialne izključenosti v preteklosti, ko je vključenost pomenila vrniti šibke posameznike v močno družbo. Danes ima socialna izključenost drugačno podobo. Kako zagotoviti socialno vključenost beguncem, se pravi široko paleto povezav z življenjem drugih? Socialna vključenost beguncev je možna, če ti razumejo kulturno kodo pravila kulture; če govorijo in pišejo v jeziku države, kjer živijo, če so vključeni v ekonomsko, socialno in politično življenje države gostiteljice, če imajo vizijo prihodnosti, če naletijo na ljudi, ki bodo njihov most do življenja v državi gostiteljici.

4.2.3. KAJ JE IDENTITETA?

i Pojem *identitete* je leta 1950 v humanistiko uvedel Erik Erikson v svojem delu *Childhood and Society* (Otroštvo in družba). Današnje sintagme kot so *kriza identitete*, *preurejena identiteta* in *pluralnost identitet* se pogosto sliši, zato je danes v humanistiki in družboslovju težko oblikovati definicijo identitete.

Pogoste težave glede identitete se pojavijo zaradi številnih sprememb in kulturnih stikov. Srečujemo begunce, katerih identiteta ni jasna. Poleg tega, zaradi jezikov,

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

tradicij, načina življenja in spremembe v delitvi dela, naša in njihova identiteta nista jasni. Nekdo, ki je diplomiran ekonomist in postane čistilec oken...

Kaj je identiteta? Predstavljajte si, da ste prispeli na mednarodno letališče v Veliki Britaniji. "Uradnik za priseljevanje zahteva vaš potni list. Pogleda vaše državljanstvo in kraj rojstva. Vaše ime. Preveri vašo vizo. Pogleda fotografijo, pogleda vas. Vpraša, kakšen je namen vašega obiska. Na koncu vam žigosa potni list in vam zaželi prijetno bivanje." (Jenkins, 2013, p.1.).

VAJA 10

V skupinah po tri vzemite podoben primer iz vašega življenja. Opišite svoje občutke. Kakšen odgovor od drugih bi bil za vas pravi odgovor? Kateri drugi so bili pomembni? (idem)

Vse človeške identitete so do neke mere socialne identitete. Več jih je in nikoli niso dokončne. Identiteto je mogoče razumeti kot proces. Nekatere identitete se dosežejo šele po smrti! (Pomislite na junaška dejanja, ki so jih ljudem priznali šele po smrti! Pomislite na umetnike, ki so umrli v revščini, pozabljeni.) Človeško družbeno življenje je možno samo, če vemo, kdo smo in kdo so drugi. Ena prvih stvari, ki jih skušamo storiti, ko nekoga spoznamo je, da ga/jo umestimo na naše družbene zemljevide, da bi ugotovili njegovo/njeno identiteto. Zmeraj nam to ne gre od rok (mislimo, da je nekdo Francoz, pa je v resnici Belgijec). Socialna identiteta je v širokem razponu pomembna. Predstavljajte si sporno mejno območje. Za rešitev problema je na voljo več rešitev: mednarodna arbitraža, vojna, referendum. Izid ima posledice za identitete.

Osebe je mogoče primerjati glede na njihovo podobnost ali različnost.

VAJA 11

Izberite fotografijo slavnega filmskega igralca in skupini poročajte, kaj imate z njim skupnega.

Danes vsi, posamezniki, skupine, podjetja, ustanove, iščejo nove identitetne temelje zaradi številnih družbenih sprememb. Knjige in članki naj bi konsolidirali identitete. Postalo je jasno, da je pojem identitete nujno povezan z družbenimi akterji, vendar ima vsak družbeni akter še druge značilnosti, poleg tega, da je družben: ima čustva, občutek za situacijo itd.

V vsakdanjih situacijah je vprašljivo, ali je naša identiteta, še bolj pa identiteta beguncev, oblikovana ali ne. Da bi utrdili svojo identiteto, naj bi begunci pridobili nekaj evropske kulturne identitete s pomočjo evropskih kulturnih virov. Taki viri so evropski jeziki, evropske tradicije v danem okolju, v pokrajini itd. "Osnovo naše osebne in družbene identitete najdemo v identiteti drugih in naši identiteti," navaja Alex Mucchielli.

VAJA 12

Razmislite o treh velikih spremembah v življenju, ki so vplivale na vašo identiteto (na primer poroka, ločitev, upokojitev, hujša bolezen, življenje v drugi državi itd.). Pogovorite se v parih in poročajte skupini.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

i DAS KIND (Otrok) - dokumentarna drama

Irma, glavni lik v filmu **Otrok (Das Kind)** s težavo opredeljuje sebe in svojo identiteto. "Rodila sem se v avstro-ogrijski monarhiji. Ko je razpadla, smo izgubili identiteto. Cernovitz je postal romunski, vendar je bil avstrijski. Podpisali so mednarodno pogodbo, manjšine so združili in nastala je Romunija."

Kot Judinja ni bila Romunka. Njena glasba ni bila njihova glasba, njena poezija ni bila njihova poezija, ni bila Avstrijka, ni bila Francozinja ali pa je bila del vsega tega. "Dragi moj, celo danes se ne počutim zares kot Francozinja. A kdo sem? Romunka, Avstrijka? Francozinja? Del vsakega ...". Poleg tega nima niti svojega jezika: jidiš, nemški, francoski, romunski, kateri je njen jezik? Pravi, da se nikoli ni počutila prava Francozinja, čeprav je bil njen drugi mož Francoz, njeni otroci pa so bili rojeni in so odrasli v Parizu.

Begunec ostane begunec, ne ve, kje je njegov dom. Občutek, da nimaš doma, da si »od drugod«, se prenese na otroke beguncev. Zgodba staršev, tesnoba staršev, postane tesnoba njihovih otrok, celo preden se ti rodijo. Biti begunec pomeni tudi, da se prenesejo čustva in kultura na naslednjo generacijo. Nekaj generacij je potrebnih, da se ta čustva razblinijo. Ni nujno, da se begunec prilagodi družbi gostiteljici, begunec se mora prilagoditi predvsem sebi in svojim čustvom v novem okolju.

VAJA 13

Oglejte si **filme**, ki jih je predlagala **ciljna skupina** RefugeesIN in napišite, kaj je rečeno (tudi implicitno) o mehanizmih vključitve (jezik, pravila kulture itd.), občutenjih socialne vključenosti, identiteti itd.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

4.2.4. PREGLED IN ANALIZA FILMOV

Naslov filma	Mehanizmi/vključitev: jezik, kulturna koda	Socialna vključitev/ občutenje	Identiteta begunca
			
			
			
			
			
			

Naslov filma	Mehanizmi/vključitev: jezik, kulturna koda	Socialna vključitev/ občutenje	Identiteta begunca
			
			
			
			
			

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

4.3. FILM GRADI NAŠE PREDSTAVE O BEGUNCIH

Uvod v enoto bo predvajanje filma Lampedusa, dokumentarni film s seznama filmov, ki so jih izbrale projektne žariščne skupine. Predvajanju bo sledila skupinska razprava o značilnostih dokumentarnih filmov.

4.3.1. O FILMU IN NJEGOVI KOMUNIKACIJSKI MOČI

 V 20-tem stoletju je film del kulture in sistem predstavitev poleg tega, da je posebna umetnost, ki povezuje sliko, zvok in besedilo. Prav zato ima na nas močnejši vpliv kot podobe beguncev drugih medijev in vpliva na to, kako jih obravnavamo. Ali bi film moral prispevati ali lahko prispeva k temu, da bi domačini in begunci v večkulturni družbi skupaj živeli bolje ali vsaj drug ob drugem. Odgovor je da. Moral bi, vendar so podobe, ki jih kaže, podobe šibkosti, podobe življenja na robu družbe.

Film je umetnost, ki omogoča filmskim ustvarjalcem, da sledijo svojemu navdihu. Vsi umetniki nekaj hočejo in imajo ambicije; vsi umetniki se hočejo izraziti. Kar želijo povedati je to, kar je najbolj pomembno za dokumentarni film.

4.3.2. O NARAVI, FUNKCIJAH IN ELEMENTIH DOKUMENTARNIH FILMOV

 Dokumentaren film seveda zahteva, da se najprej zazremo vase, preden začnemo oblikovati film, na kar se da verodostojen način. Verodostojnost v dokumentarnih filmih je pomembna. Ali se lahko izognemo temu, da je dokumentarni film propaganda? Dokumentarne filme vodi vsaj ena resnica,

resnica avtorja. V takih filmih je brez dvoma veliko tišine, dokumentarni filmi imajo svoje raznolike cilje. Jasno je, da morajo biti režiserji in vsi drugi nadvse previdni, da ne posežejo v intimnost ljudi, ki jih snemajo, globlje kot bi ti želeli, četudi bi jim to dovolili. Morajo biti pozorni in neprestano prilagajati kamero. Vsak človek živi v svojem svetu. Dokumentarni filmi so nadvse hvaležna umetnost, saj je njihovo »poplačilo« veliko.

Dokumentarni film mora v občinstvu ustvariti neko razpoloženje, filmi morajo biti pristni, iskreni, poučni, koristni, posredovati sporočilo in znanje.

Prostor je pomemben v teh filmih, prostor in glasba. Ustvarjalci filma si morajo predstavljati, kdo bo gledal ta film. Vsak gledalec gleda filme s svojega stališča. In končno, *dokumentaren film je treba razumeti, mora biti smiseln. V našem primeru naj bi pripomogel k obojestranskemu razumevanju in boljšemu sobivanju vseh v večkulturnem okolju.*

POVZETEK KLJUČNIH TOČK

Udeleženci so se naučili spoprijeti se z različnostjo, bolje razumeti svoja čustva in čustva beguncev ter vpliv različnih vrst strahu na vedenje. Razmisliti o obrambnih mehanizmih v postopku prilagajanja.

Udeleženci so se na splošno seznanili s konceptom socialne vključenosti in izključenosti glede beguncev v današnji družbi. Dotaknili so se pomembnosti jezika in razumevanja kulture. Seznanili so se z vprašanjem vrste in spremembe identitete. Seznanili so se z vplivom in naravo filma ter dokumentarnega filma, ko so oblikovali predstavitev beguncev. Seznanili so se tudi z relativno verodostojnostjo dokumentarnih filmov.

FILM ZA SOCIALNO VKLJUČENOST

LITERATURA

Berne, E. (1972) *Kaj rečeš potem, ko si rekel dober dan? Psihologija človeške usode.*

(What do you say after you say hello? The psychology of human destiny.)

Jenkins, R. (1996) *Socialna identiteta (Social Identity)*. London: Routledge

Kerr, J.: Ko je Hitler ukradel rožnatega zajca (**When Hitler Stole Pink Rabbit · Bombs On Aunt Dainty**)

Rieman. Štiri osnovne oblike strahu (Four basics forms of fear).

VIRI

Abrams, D. et al: (2005) *Social Psychology of Inclusion and Exclusion*. New York: Psychology Press.

Bauman, Z. (2015) *Strangers at our Door*

Kerr, J. *A Majhna oseba daleč stran (A Small Person Far Away)*.

Kovačič, L. *Prišleki*.

Sealy, K and Murphy, M: *Face it and fix it. A three.Step Plan To Break Free From Denial and Discover The Life you Deserve*. Kindle Edition.

Riemann,R.(2003) *Grundformen des Angst*, (35th edit.) München: Reinhardt Verlag

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Dokumentarni film, pripovedovanje zgodb, etika, avtorstvo, režiranje, produkcija, občinstvo, raziskava

UČNI CILJI

Udeleženci bodo (1) prepoznali ključne pojme in načine izdelave dokumentarnega filma, (2) izdelali kratek dokumentarni predlog po svoji izbiri, (3) raziskali pretekle in nove okoliščine svojega projekta in (4) vodili dnevnik opravljenega dela ter pridobljenega znanja in spoznanj.

ČAS

30 ur

UVOD

Modul obravnava nove oblike dokumentarnega filma, od filma do pod-oddaje (podcast), od fotografije do umetnosti. Dokumentarni film je zdaj na višku: zajema vse, od vznemirljive radijske pod-oddaje *Serial* do srce parajočega animiranega filma *Waltz with Bashir*, do domiselnega *Jiro Dreams of Sushi*; Dokumentarni film odpira vrata življenju in izkušnjam ter vabi gledalca, da vstopi in si ogleda svet z novega zornega kota.

Modul ima šest delov, ki govorijo o izdelavi dokumentarnega filma. Predstavlja dokumentarni film kot kinematografski izraz, kot okvir, ki obsega pisanje

utemeljitve - filmski esej s subjektivnim, utemeljenim načinom. Modul je koristen in praktičen za obravnavo filmske režije – veščin, ki jih mora imeti režiser za snemanje filma. Vključuje tudi praktične vidike filmske produkcije glede snovanja in organiziranja filmske scene v nešteti oblikah. Z Modulom 5 se bodo udeleženci naučili praktičnih veščin; kako ravnati s kamero, ujeti zvok in tudi osnove osvetljave. Vloga montažerja in potrebne tehnične veščine so tudi sestavni del Modula 5, ki ima šest enot.

5.1. DOKUMENTARNI FILM KOT KINEMATOGRAFSKI IZRAZ

Kaj je dokumentarni film in kako pomemben je v kinematografiji?

5.1.1. ZAKAJ PROIZVAJAMO DOKUMENTARCE?

PREUČEVANJE ZVRSTI

Vsak lahko naredi dokumentaren film. Na prenosnem telefonu ali ob uporabi poceni kamere in prenosnika z lahkoto naložite svoje delo na omrežje. Kaj pa je dokumentarni film in kakšno mesto ima kot filmska zvrst? Predstavili ga bomo in preučili bomo, kakšno mesto je imel v preteklosti.

PET GLAVNIH OBLIK DOKUMENTARNEGA PRIPOVEDOVANJA ZGODB

Poznamo pet glavnih načinov dokumentarnega pripovedovanja zgodb – dejanski, opazujoč, sodelujoč, poetičen in eksperimentalen način – obravnavali jih bomo in ugotavljali, kateri načini najbolj ustrezajo posamezni vrsti zgodbe, ki jo bo izdelal udeleženec. Udeleženci bodo začeli preučevati sestavne elemente

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

dokumentarca – vizualnost, vloge, dejanskost, govor, zvok in glasbo – in tudi, kako se vse to med seboj prepleta.

VAJA 14

Udeleženci si bodo ogledali posnetke različnih dokumentarcev in jih razčlenili v ustrezne dele.

KLJUČ DO DOBREGA DOKUMENTARNEGA FILMA RADOVEDNOST & POZORNOST NA PODROBNOSTI

Poznavajoč osnovne elemente dokumentarcev boste začeli razumeti, kje je mesto dokumentarnega filma v družbi in kaj sploh je dober dokumentarni film. V skupinah torej preučite vrline, ki jih mora izkazovati ustvarjalec dokumentarnega filma.

5.1.2. KLJUČNI SESTAVNI ELEMENTI DOKUMENTARNEGA FILMA

Dobra zgodba. Kaj je dobra zgodba in kako jo prepoznamo? Na skupinskih izobraževalnih srečanjih in s pomočjo različnih virov preučite predloge zgodb. Najboljše imajo močno zgodbo, privlačen potek, ustrezno strukturo, močne like, dobro izbrano prizorišče in privlačen stil.

Močni liki. Uspešne zgodbe imajo močne like, kar velja tudi za dokumentarni film. Udeleženci si vzamejo dovolj časa, da raziščejo, kaj je dober lik in kaj predstavlja. Različni liki v dokumentarcu delujejo na različne načine, treba jih je preučiti. Preučiti pa je potrebno tudi posameznike, ki pripovedujejo svojo zgodbo in tiste, ki posredujejo informacijo o zgodbi. Udeleženci se naučijo tudi, kako najti like, kako ravnati z občinstvom, kako si zagotoviti sodelovanje pri delu.

Kakšna je vaša zgodba? Udeleženci najprej predstavite svoje zamisli. Kot skupina preučite vsako zamisel in pretehtajte prednosti ter slabosti vsake. Ali so zamisli dovolj dobre za dober dokumentarni film?

VAJA 15

Udeleženci morajo začeti preučevati svoje zamisli, da bi jih lahko predstavili na naslednjem srečanju. Na beli tabli začnejo sestavljati kolaž s slikami vseh elementov, ki jih bodo potrebovali za svojo zgodbo.

Zapisi zamisli na beli tabli se bodo sproti dopolnjevali in spreminjali tako, kot se bodo razvijale in bistrile misli udeležencev. Namen je, da vsak udeleženec vizualno razvije svojo zgodbo, hkrati pa spremlja, kako elementi delujejo drug na drugega.

Faze produkcije: Vsak dokumentarni film – obsežen ali skromen – sledi postopku izdelave. Logičen postopek se začne s praznim listom papirja in konča s filmom. Naslednji pregled prikazuje pet faz izdelave filma po vrstnem redu.

Razvojna faza // Pred-produkcija // Produkcija // Post-produkcija //
Promocija & distribucija

SAMOSTOJNA DEJAVNOST

Vsak udeleženec mora zbrati možne vire, ki jih lahko uporabi za razvoj svoje zgodbe. Vizualno gradivo, izrezki iz časopisov in drugi viri, ki pomagajo graditi prvotno idejo za dokumentarni film. Udeležence zdaj čaka prvi korak, da raziščejo svojo zgodbo.

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

Po vsaki enoti tega modula naj bi udeleženci pridobili še nove veščine. Zlagoma bodo zbrali veliko gradiva, ki jim bo omogočilo razvijati zamisel. Na koncu tega postopka naj bi bili udeleženci v naslednjem modulu pripravljeni lotiti se produkcije.

OGLED DOKUMENTARCEV

Filmski ustvarjalec se uči, kako narediti film tako, da dela filme, enako lahko trdimo, ko gre za gledanje filmov, kar velja tudi za dokumentarne filme. Osvobodite se napačne predstave, da je dokumentaren film nezanimiv in dolgočasen. Če je prav narejen, je enako razvedrilen kot igrani film.

Naslednji spisek ima nekaj dobrih primerov dokumentarnega filma in nakaže, kje na spletu jih lahko dobimo brezplačno:

Hipernormalizacija (HyperNormalisation) iz leta 2016 je BBC-jev dokumentaren film, delo britanskega režiserja Adama Curtisa. Film so prvič predvajali 16. oktobra 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=-fny99f8amM>

Doktrina šoka (The Shock Doctrine) je spremljevalna zgodba popularne knjige z istim naslovom iz leta 2007, kanadske avtorice in družbene aktivistke, Naomi Klein. Na kratko: Doktrina šoka je teorija, ki razloži, kako se moč, zavajanje in kriza izrabljajo za izvajanje neoliberalne ekonomske politike – privatizacija, deregulacija, hkrati pa se vse manj sredstev namenja za socialne storitve.

Video so pretvorili iz PAL v DVD, nadgradili od 576i na 720p.
Avtorske pravice 2009 Shock Films Ltd.

<https://www.youtube.com/watch?v=B3B5qt6gsxY>

To spremeni vse (This Changes Everything) Podnebne spremembe sprva Naomi Klein niso zanimale, ko pa je spoznala, da obstoja tesna zveza med uničenjem okolja in neenakostjo, se je zanjo vse spremenilo.

<https://www.youtube.com/watch?v=Rqw99rJYq8Q>

5.2. PISANJE UTEMELJITVE

Pisanje utemeljitve v podporo avdio-vizualnim in kinematografskim ciljem.

5.2.1. ZAMISLI, KI DELUJEJO

Raziskovanje zgodbe. Nadaljevanje iz prejšnje enote, udeleženci predstavijo elemente zgodbe, ki so jih zbrali sami. Dodajo jih na belo tablo. Novo znanje si izmenjujejo s kolegi. Ker je deležen spodbud, se vsak udeleženec vse bolj pogloblja v zgodbo in razmišlja o tem, kako jo razvijati.

Ključni element za to, da bo zgodba uspela je, da ima zgodba v sebi nekaj posebnega. Če odkrijete edinstven način ali ste edinstveno nadarjeni, to postane močan temelj dokumentarnega filma.

Pomembnost pripovedi. Dobro pripovedovanje zgodb je bistvo ustvarjanja dokumentarnega filma. Gradnja smiselne pripovedi je za dober film izredno pomembna. Cilj je, da naredite skladno zgodbo, ki je pritegljiva. Po pregledu primerov drugih kratkih zgodb začne skupina preučevati, kako je oblikovana utemeljitev in kako jo predstaviti občinstvu.

Vizualni razvoj utemeljitve. Ko začnete razvijati skladno zgodbo, lahko začnete

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

razmišljati tudi o tem, kako bi jo vizualizirali. Kateri vizualni pripomočki pomagajo pripovedovati zgodbo?

VAJA 16

Vrnite se k svojim prvotnim zamislim. Vodite razpravo o tem, kako lahko zamisli postanejo utemeljitev in kako bi jih bilo moč vizualizirati.

5.2.2. SESTAVA IN UTEMELJITEV

Oblikovati utemeljitev. Udeleženec kot avtor svoje zgodbe vsekakor predstavi svoje mnenje. Zdaj preučimo načine, kako oblikovati utemeljitev, ki dokazuje, zagovarja ali vsaj predstavi specifično mnenje. Možnost, da 'pokažemo, a ne povemo', je pomembno načelo v vsakem filmskem izdelku.

Ko oblikujete utemeljitev, premislite o naslednjih korakih:

- ali vam je tematika, ki jo boste obravnavali, popolnoma jasna?
- ali imate dober razlog za svojo utemeljitev?
- ali so vaši primeri jasni in nepristranski?
- ste razmišljali o še kakšnem mnenju?
- ali ste dokazali svoje stališče?

Etika & objektivnost. Ustvarjalci dokumentarcev morajo biti pravični, natančni in včasih hrabri, ko poročajo in predstavijo neko informacijo. Posebno pomembno je, da so pošteni in jasni. Preučiti je potrebno tudi druge dejavnike, kot so 169.

člen Kazenskega zakonika, Kazniva dejanja zoper čast in dobro ime ter Kršitev zasebnosti. Ključno je ravnanje z otroki in ranljivimi odraslimi.

VAJA 17

Preglejte različne scenarije, skupina pa naj se odloči za najbolj pravičen način.

Občinstvo. Pri ustvarjanju dokumentarnega filma morate vedeti, kdo bo vaše občinstvo in film ustrezno prilagoditi. Upoštevati je treba več stvari, oblikovati svoj način.

VAJA 18

Skupinsko delo – prilagodite različne zamisli in načine različne publikam.

5.2.3. RAZISKAVA

Razvijanje zamisli. Ustvarjanje dokumentarnega filma je sistematičen, metodičen in ustvarjalen postopek, ki se začne z raziskovanjem, razvijanjem in pisanjem scenarija. Odločimo se za zgodbo, ki jo želimo povedati in jo prenesemo na papir. Nato jo preselimo na filmsko platno. Celo bolj kot dramski scenarij, se filmska zgodba neprestano razvija, popravlja in boljša vse do zadnjega trenutka, ko se posname končna pripoved, tj. čisto na koncu post-produkcije.

Naslednji korak v razvijanju zamisli je raziskava in preučevanje idej. Začnemo analizirati, kaj je potrebno, da bo zamisel še boljša, da bo primerna za produkcijo.

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

Pisanje predloga. Pisanje predloga ali kratke zamisli je ključna veščina, ki jo mora imeti ustvarjalec dokumentarnega filma. Ogledali si bomo primere predlogov za dokumentarce in bistvene elemente, ki so potrebni za dobro predlogo.

SAMOSTOJNA DEJAVNOST

Udeleženci imajo zdaj novo zbirko strategij, ki jih je potrebno uporabiti za oblikovanje zamisli. Na učni uri jih začnite uporabljati in videli boste, kako bodo koristile razvoju vaših idej. Udeleženci naj si vzamejo čas in razmislijo o svojih predlogih, začnejo naj načrtovati scenarij na papirju in ustvarjati svojo utemljitev.

5.3. REŽIJA

Režiserjeva vloga v filmu; kako režiser prispeva h končnemu filmu; tehnične veščine, ki so potrebne za realizacijo filma; sodelovanje in komuniciranje znotraj filmske ekipe.

5.3.1. EKIPA

Razčlenitev ključnih vlog. Za uspešno produkcijo je nadvse pomembno, da vsi v ekipi razumejo, kaj kdo dela. Oglejmo si ključno osebje, njihove vloge in odgovornost.

- Producent
- Režiser
- Raziskovalec
- Snemalec
- Snemalec zvoka

Režiser. Režiser nosi glavno odgovornost za pisanje in distribucijo dokumentarnega filma, vse ob podpori celotne ekipe. Raziskava in skupna vizija produkcijske ekipe ustvarita prvi osnutek, ki ga predelujejo in preoblikujejo, kolikor je to potrebno, dokler niso z njim vsi zadovoljni.

- Postopen ustvarjalni postopek
- Začetek raziskave
- Ekipa se sporazume glede zgodbe
- Sledi odločitev, kako povedati zgodbo
- Zgodbo prenesejo na zaslon
- Nепrestano razvijanje zgodbe - vse do konca

Uporabljena orodja. Vsebina dokumentarnega filma nastane s pomočjo številnih elementov. Preučili bomo različna orodja pripovedovanja zgodb, ki jih ima na voljo ustvarjalec dokumentarnega filma in spoznali, kako jih uporabiti.

- Vizualni pripomočki
- Vsebina, ki jo zagotavljajo liki
- Dejanskost – nekaj, kar se dogaja ali se je dogajalo
- Glas pripovedovalca
- Naraven zvok
- Glasba
- Arhiv

2 vrsti predlagateljev vsebine:

- priča dejanskega dogodka - resnični ljudje
- strokovnjak

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

2 vrsti vizualnega gradiva:

- Dejanskost
- Abstraktne podobe

Plasti dokumentarnega filma

Dokumentarci, ki so bolj dovršeni, imajo več pomenskih plasti. Raziskali bomo, kako to doseči.

VAJA 19

V skupini si ogledate posnetke dokumentarnega filma in ugotovite, katere so pomenske plasti v zgodbi.

Tehnike intervjuja²

Intervju je del vsakega dokumentarnega filma. Raziskali boste ključne veščine, ki so potrebne za intervju.

Izvajanje intervjuja za dokumentarni film ima faze; vlogo spraševalca in vprašanca.

Intervju pomeni pripravo vrste vprašanj; raziskave.

Povzetek: intervju – kaj storiti in česa ne storiti; kako ravnati z nepričakovanimi dogodki; kontrolni seznam spraševalca

VAJA 20

Vaja v parih. Udeleženci drug z drugim izvedejo intervju.

SAMOSTOJNA DEJAVNOST

Udeleženci imajo zdaj nov niz strategij, ki jih morajo uporabiti pri izvajanju svojih zamisli. Pri učni uri jih bodo začeli uporabljati, da se prepričajo, kako koristne so. Udeleženci naj si vzamejo dovolj časa za razmislek o svojih predlogih, začnejo oblikovati scenarij na papirju ter s tem ustvarjati utemeljitev, ki jo želijo predstaviti.

5.4. PRODUKCIJA

Zasnovati in organizirati pripravo kratkega dokumentarnega filma (vodenje tehnične in umetniške ekipe) in praktični vidiki (iskanje lokacije, rekviziti, garderoba, ličenje itd.).

5.4.1. PRODUCENT

Vloga producenta. Ustvarjanje dokumentarnega filma pomeni dosti več kot zgolj posneti serijo prizorov, jih sestaviti s posnetkom pripovedi in pričakovati, da smo ustvarili privlačen film. Prav nasprotno! Dokumentarni film je pripovedovanje zgodb. Pripoved ima začetek, sredino in konec, hkrati pa podrobno analizira zaplet, da na koncu pride do neke rešitve.

Da bi to dosegli, morate natančno načrtovati sleherno snemanje in sporočilo. V tem je producentova vloga.

- Načrtujte in uskladite vse vidike filma.
- Načrtujte odgovornost za končni izdelek.
- Vloge se razlikujejo od projekta do projekta.

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

Vsak producent se mora pred snemanjem vprašati: 'kdo, kaj, kdaj, kje in zakaj' – to je prvih pet vprašanj, ki si jih morate zastaviti tudi vi.

- KDO? IGRALSKA ZASEDBA – kdo bo pripovedoval zgodbo in kako?
- KAJ? Pred-vizualizacija - KAJ BOMO VIDELI NA PLATNU?
- KDAJ? Začnite sestavljati načrt, da boste vedeli, kdaj se nekaj lahko ali bi se moralo zgoditi.
- KJE? Lokacija – kje se bo odvijalo snemanje?
- ZAKAJ? Ali imate zamisel o tem, kaj boste ustvarili? Ali veste, zakaj ste se tega lotili?

Vodenje ekipe. Vaša vloga producenta je, da zberete in vodite ekipo. Ne morete podcenjevati potreb ekipe, poskrbeti morate, da so vsi v ekipi zadovoljni. Pazite, da bo dovolj časa za odmor, saj preproste stvari pripomorejo k dobremu razpoloženju in dobro opravljenemu delu.

Finančna sredstva. "Pokaži mi finančna sredstva, jaz pa ti bom pokazal film", je izjavil slavni Jean Luc Godard. Kako narediti proračun za kratek dokumentarni film? Četudi ste brez denarja, je za film treba narediti proračun.

Lokacije & Viri. Lokacije in viri kot so rekviziti in igralci, so pogosto del filmskega postopka. Boljša kot je lokacija, bolj bo prizor zanimiv, toda za posebne lokacije bo morda potrebno pridobiti dovoljenje. Kako načrtovati te stvari?

Razpored. Producent ga sestavi, obvesti vse, kje morajo biti ob določeni uri na dan snemanja. Urnik vključuje tudi vse pomembne informacije, ki jih ekipa potrebuje, kot so:

- razpored - kdaj se začne snemanje;

- mesto srečanja;
- prizore in strani scenarija, ki se bodo snemale;
- kontaktni podatki vse ekipe;
- vremenska napoved;
- navodila, kako do lokacije;
- organizacija prevoza.

Financiranje vašega dokumentarnega filma. Dobiti sredstva za snemanje dokumentarnega filma je lahko težka naloga. Obravnavati bo potrebno nekatere možnosti, tudi shemo državnega financiranja, donacije in možnosti skupinskega financiranja.

Zdravje & varnost. Producent mora zagotoviti, da ekipa ne bo izpostavljena nepotrebnemu tveganju. En član ekipe je odgovoren za zdravje in varnost vseh. Pred vsakim snemanjem je potrebno oceniti stopnjo tveganja, kar je običajna praksa. Zavarovanje je vredno samo, če so bili sprejeti vsi ukrepi.

VAJA 21

Vaja v skupini, kjer udeleženci v podskupinah pripravijo proračun in drugo dokumentacijo za enodnevno snemanje dokumentarnega filma.

VAJA 22

V skupini preučite predlog za dokumentarni film skupaj, oblikujte idejo na papirju. Cilj tega je, da se udeleženci zavedajo, kaj se zahteva za izdelavo koncepta dokumentarnega filma.

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

5.5. TEHNIČNA OPREMA

Osnovne zmožnosti za ravnanje s kamero, opremo za zvok in osvetljevanje.

5.5.1. TEHNIČNE VEŠČINE 1

Kamera. Tehnični strokovnjak vam bo pokazal, kako deluje kamera in kako uporabljati njene ključne funkcije. Obstaja izredno široka paleta različnih kamer. Fotoaparati na vašem telefonu je močan v primernih okoliščinah. Poiščite takšnega, ki vam ustreza in ga spoznajte v potankosti. Zmeraj je tako, da potrebujemo različne kamere za različne primere. Udeleženci se morajo tudi naučiti, kako hraniti posnetek.

Osnovna tri-točkovna osvetlitev in uporaba razpoložljive svetlobe; udeleženci se seznanijo z načeli osvetlitve za snemanje dokumentarnega filma in kako najbolje izkoristiti svetlobo, ki je na voljo.

Vizualna govorica dokumentarnega filma. Filmski dokumentarec je vizualni medij. Slike izražajo ogromno; ogledali si bomo, kaj izražajo posamezne slike in pomen, ki ga izluščimo iz najbolj preprostih situacij.

VAJA 23

Izberite kamero, ki ustreza vašemu projektu. Udeleženci se lotijo opreme kamere in se naučijo osnovnih postavitev intervjujev.

5.5.2. TEHNIČNE VEŠČINE 2

Snemanje zvoka lokacije. Tehnični strokovnjak bo pokazal, kako deluje osnovna

zvočna oprema in kako uporabljati njene ključne funkcije. Koncepti snemanja zvoka lokacije so enaki, če gre za snemanje vašega desetega samostojnega filma ali če gre za vaš prvi projekt s prvo novo video kamero. Zvočni posnetek je ena najtežjih stvari tako za začetnika kot za izkušenega snemalca. Značilno za video strokovnjake je, da jim je zvok eden od najtežjih vidikov produkcije. Zvočni posnetek izraža skoraj ves čustven vpliv v vizualnem mediju. To je dejstvo. Ko gledate svoj najljubši prizor iz kateregakoli filma ali televizijske oddaje brez zvoka, kmalu ugotovite, da same slike, ki se premikajo, nimajo nobenega čustvenega naboja.

Pomembno o oblikovanju zvoka. Zapomniti si je treba štiri točke o filmskem zvoku: (1) Načela zvoka lokacije so enaka za skoraj vsakogar, ki snema kjerkoli; (2) Ne glede na to, kdo je publika, vsi pričakujejo vsaj "transparenten" zvok; (3) Zvok nosi čustva – slika prenaša sporočilo in (4) Boljši kot je zvočni zapis, manj se opazi.

VAJA 24

Udeleženci se seznanijo s snemanjem zvoka na lokaciji. Praktična in uporabna vaja.

5.6. MONTAŽA

Spoznati vlogo filmskega montažerja; različne korake filmske montaže in katere so montažerske tehnične veščine. Praktične dejavnosti okrepijo sposobnost sodelovanja in komuniciranja z ekipo.

Vloga montažerja. Po snemanju svojega filma ste skoraj pripravljeni, da ga zmontirate sami ali s filmskim montažerjem. V tem delu obravnavamo vlogo

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

montažerja. Če montažo delate sami ali skupaj z nekom, morate upoštevati nekatere tehnične in kreativne elemente.

Priprava na montažo. Kot vsi drugi vidiki ustvarjanja filma, zahteva tudi montaža pripravo in načrtovanje. Poznati morate svoje gradivo in napraviti načrt na papirju, preden sedete k računalniku. (1) Vnesti je treba gradivo v računalnik in (2) narediti verzijo na papirju.

5.6.1. TEHNIČNE VEŠČINE 3

Montaža slik in zvoka je specializirana obrt, ki zahteva poznavanje računalnika in posebne programske opreme. V tej enoti udeleženca najprej seznanimo z načeli montaže, nato s programsko opremo, ki bo potrebna za končno izdelavo filma. Od digitalnih posnetkov do sestave zaporedja – seznanili se boste z vsemi osnovami montaže:

- komplet za montažo;
- uporaba montažne programske opreme;
- načela montaže;
- urejanje slovnice;
- končno urejanje & dodajanje zvoka.

VAJA 25

Udeleženci skupaj montirajo krajša zaporedja ob uporabi montažne programske opreme in gradiva, ki je bilo posneto v 5.5.

POVZETEK KLJUČNIH TOČK

Uvod v zvrst; raziskati sestavne elemente vsakega dokumentarnega filma – vizualne pripomočke, like, dejanskost, intervjuje, zvok in glasbo ter kako med seboj delujejo. Udeleženci raziskujejo kvalitete, ki jih mora imeti ustvarjalec dokumentarnega filma. Najboljše zgodbe imajo močno tematiko, privlačno zgodbo, primerno zgradbo, močne like, dobro izbrano prizorišče in privlačen stil. Uspešne zgodbe imajo zmeraj močne like, kar velja tudi za dokumentaren film. Ključni element uspeha je enkratnost zgodbe. Če imate enkratni dostop ali enkratni talent, je to trden temelj vsakega dokumentarnega filma. Dobro pripovedovanje zgodb je v srčiki ustvarjanja dokumentarnega filma, ustvariti je treba smiselno pripoved, to je pomembno za film. Ko začnete razvijati skladno zgodbo, lahko začnete razmišljati, kako jo boste vizualizirali. Pomemben vidik v vsakem delu je, da "lahko pokažete, a ne poveste". Razumeti, kdo dela kaj v ekipi, je pomembno za uspeh produkcije. Režiser ima glavno odgovornost pisanja in izdelave dokumentarnega filma ob pomembnem prispevku celotne ekipe. Preučiti je treba ključne veščine, ki so potrebne spraševalcu. Načrtovati vsako snemanje in njegovo dejansko sporočilo. Osnove proračuna za kratek dokumentaren film. Producent sestavi urnik. Vse obvesti, kje bi morali biti na dan snemanja in ob kateri uri. Producent mora zagotoviti, da ekipa ni izpostavljena neupravičenemu tveganju.

USTVARJANJE DOKUMENTARNEGA FILMA

LITERATURA

<http://documentaryworkshop.com/>

<https://www.theguardian.com/film/2016/mar/27/50-best-documentaries-alex-gibney-joshua-oppenheimer-james-marsh>

<https://www.theguardian.com/books/2013/mar/15/john-yorke-best-screenwriting>

<http://www.pbs.org/pov/blog/>

<http://guru.bafta.org/crafts>

<https://justtv.wordpress.com/>

<https://www.theguardian.com/film/filmblog+documentary>

Film & TV vloge

<https://www.film.vic.gov.au/glossary>

http://www.kenstone.net/fcp_homepage/location_sound.html

FILMSKA DELAVNICA

NA ZAČETKU

KLJUČNE BESEDE

Kratki filmi, kinematografska produkcija, kinematografska pripoved, pripovedovanje zgod

UČNI CILJI

V tem modulu bomo združili znanje iz prvih petih modulov in ga uporabili za izdelavo dveh dokumentarcev. Udeleženci bodo imeli priložnost, da uporabijo svoje sposobnosti in veščine, pridobljene v prejšnjih modulih in ob konkretni snemalni izkušnji. Vse delo se bo opravilo v delovni skupini. Bistvena za dober potek dela sta usklajenost in medsebojno sodelovanje.

ČAS
30 ur

UVOD

Po predhodnih pripravah je končno prišel dan. Zdaj je čas za neposredno delo na platu in v stiku s tehnično opremo.

Pripravite kamero, nastavite uokvirjenje, preverite fokus in temperaturo barv. Preverite zvok, preverite mikrofone in se prepričajte, da je v prostoru, kjer se snema, tišina.

Pridobljeno znanje, znanje od prej, vse praktične in teoretične vaje, zagotavljajo, da se to uresniči. V tem modulu se vsa teorija iz prejšnjih modulov preizkusi v praksi!

6.1. PRED-PRODUKCIJA DOKUMENTARNEGA FILMA

Filmi bodo narejeni digitalno (HD, 1080p - stereo, 16bits, 48 KHz), dolžina vsakega bo 10 do 12 minut.

Večina priprav je bilo narejenih v preteklih modulih: scenarij je bil napisan in izbran za produkcijo, dodeljene so bile vloge (tehnične in umetniške), udeleženci so se že seznanili s kamero, zvočno opremo in opremo za osvetlitev, določeno je snemalno delo in delo s kamero, ekipa je izvedla simulacijsko snemanje z intervjuji.

Namen je, da vsak sodeluje pri izdelavi obeh filmov. V vsakem dokumentarcu bodo udeleženci imeli priložnost, da prevzamejo različne naloge, da bi se čim več naučili.

Na voljo bo strokovna oprema za tehnične potrebe snemanja.

Nekatere funkcije so skupne, kar pomeni, da bodo nekateri udeleženci lahko delali kot na primer režiser in montažer ali kot direktor fotografije in direktor razsvetljave.

6.2. FILMSKA EKIPA

Film je skupinska umetnost. Filma ne naredi samo en človek. Potrebna je skupina ljudi, ki dela skupaj. Potrebno je veliko ljudi, da so posnetki pravi.

To so osnovne funkcije ekipe:

- 1 režiser
- 1 asistent režije
- 1 scenarist
- 1 spraševalec na intervjuju
- 1 producent
- 1 asistent producenta
- 1 snemalec

FILMSKA DELAVNICA

- 1 operater zvoka
- 1 operater razsvetljave / direktor fotografije
- 1 koordinator

Opis dela:

Režiser. Je najpomembnejši člen v ekipi. Vsaka končna odločitev, ki se pojavi, je odvisna od njega/nje. On/ona mora delovati in komunicirati z vsemi elementi ekipe.

Asistent režije. Njegova/njena najpomembnejša funkcija je, da zagotovi da se vsa režiserjeva navodila izvedejo pravilno in pravočasno.

Scenarist. Naloga scenarista pri dokumentarjih je izdelati obširno raziskavo o temi filma. Ko je le-ta končana, se scenarist odloči, da sestavi spisek vprašanj, včasih tudi spisek ukrepov. Režiserju lahko tudi predlaga dodatna besedila za obravnavo.

Spraševalec na intervjuju. Med snemanjem je spraševalec v stalnem stiku s scenaristom. Imeti mora temeljito znanje o tematiki in intervjuvancu. To delo mora biti opravljeno pravočasno. Med snemanjem je edini glas, ki zastavlja vprašanja intervjuvancu.

Producent. Producent mora zagotoviti, da ves praktičen del snemanja deluje brezhibno. O vseh praktičnih težavah se poroča, rešuje jih vodja produkcije.

Asistent producenta. Je pomočnik vodje produkcije, ki mu asistira tako, da skrbi za brezhibno delovanje plateau-ja.

Snemalec. Odgovoren je za delovanje kamere, kakor tudi za akumulator in snemalne (SD) kartice.

Operater zvoka. Odgovoren je za opremo zvočnih posnetkov (mikrofone, snemalnike, gred). Posnetki morajo zveneti "čisto", zagotoviti mora, da so dialogi posneti razločno, zvočno in brez zunanjega hrupa.

Operater razsvetljave/direktor fotografije. Delo operaterja razsvetljave/direktorja fotografije je zagotoviti pravilno osvetlitev okolja in intervjuvanca. Skupaj s snemalcem in režiserjem preveri, da imajo posnetki pravo barvo, ki je bila že prej določena.

Koordinator. Ta član ekipe mora biti dober poznavalec vseh tehničnih področij filma (delovanje kamere, zvoka in svetlobe), prav tako pa mora imeti tudi dobro znanje o kinematografski umetnosti. Nadzoruje produkcijo in poskrbi za nemoteno okolje. Ta oseba je odgovorna za vso tehnično podporo in koordinacijo snemanja.

Nepredvideno:

Med snemanjem lahko zmeraj pride do nesoglasij v ekipi, ki jih je potrebno rešiti na harmoničen način, da se ohrani najboljše vzdušje. Ker je ustvarjanje filma kolektivna umetnost, je povsem pričakovano, da se med snemanjem pojavijo nasprotujoča mnenja, zato ne smemo pozabiti, da ima končno besedo režiser, od njega je odvisno, da se doseže soglasje celotne ekipe.

Ekipa naj bo enotna, organizirana, soglasna in motivirana, kar je velik korak k uspehu filma.

FILMSKA DELAVNICA

6.3. SESTAVI IN DOKONČAJ PRODUKCIJSKO DOKUMENTACIJO

Pred začetkom snemanja mora ekipa sestaviti produkcijsko dokumentacijo. Pripraviti je treba vsaj štiri kopije, ki jih dobijo režiser, producent, asistent producenta in direktor fotografije.

Producent je odgovoren za izvedbo te dokumentacije. Biti mora v stiku z vso ekipo, da lahko obravnavajo, izboljšajo in pridobijo nove potrebne informacije za dokončanje dokumentacije. Vsak film bo imel svojo dokumentacijo.

RAZVOJ

Ekipa, ki je odgovorna za dokumentacijo, naj jo začne sestavljati z navedbami naslednjih postavk, ki jih mora dokumentacija vsebovati:

Tehnična ekipa: ime vsakega člana ekipe, dejavnost in kontakti.

Scenarij: scenarij, vprašanja in dodatna besedila.

Snemalna knjiga: snemalna knjiga filma z načrtanim intervjujem in dodatnimi portreti.

Načrt snemanja: lokacija, datum, čas in zaporedje prizorov.

Lokacije: jasen podatek o lokacijah snemanja (naslovi, zemljevidi). Vključeni morajo biti tudi podatki, kje so parkirna mesta (tehnično osebje in oprema).

Kostumi in rekviziti: dokumentacija mora vsebovati specifične informacije, jasne informacije za vsak prizor, slike in risbe oblek ter rekvizitov.

Predlogi: Producent lahko natisne na papirju formata A5 imena udeležencev snemanja, njihov položaj v ekipi, kontakte in jih razdeli vsem članom. Lahko tudi natisne dodatne kopije scenarija (eno kopijo dobi tudi izpraševalec). Natisne naj kopijo snemalne knjige, ki jo bo dobil direktor fotografije in snemalci.

6.4. SNEMANJE

Pred snemanjem mora ekipa narediti pred-produkcijo posnetkov. Producent (vodja produkcije) bo stopil v stik z intervjuvancem in določil čas ter kraj snemanja intervjuja.

Ekipa bo preverila, ali bo posnetek sneman v zaprtem prostoru ali na prostem. Zmeraj je treba dati prednost snemanju v zaprtem prostoru zato, da snemanje poteka v prostoru, kjer lahko nadzorujemo nivo zvočnosti in razsvetljave.

Producent bo moral upoštevati naslednje točke takoj, ko je določena lokacija snemanja: razdalje, čas potovanja, možnost parkiranja, dostop (stopnice/dvigalo), pomembni podatki za dostavo tehnične opreme.

Snemanje na prostem je zapleteno. Svetloba se neprestano menja, snemanje je izpostavljeno različnim zvočnim vplivom.

Ko se režiser odloči za snemanje na prostem, mora ekipa posvetiti pozornost naslednjim točkam;

Snemanje intervjuvanca bi se moralo dogajati čim bližje poldnevu. Ob tem času je naravna svetloba bolj stabilna in se malo spreminja, če snemanje traja, na primer, dve uri. V tem primeru mora režiser tesneje sodelovati z direktorjem fotografije.

FILMSKA DELAVNICA

Ni priporočljivo, da se snemanje odvija pozno popoldan, ker se svetloba menja mnogo hitreje (temperatura svetlobe in jakost).

Snemanje na prostem vključuje tudi probleme z zvokom. Ko se na primer snema mesto, bo zvok zelo izpostavljen: hrup avtomobilov, kamionov, letal, ljudi, piščalk, hupanje. Ko se snema na polju, bo zvok izpostavljen živalskemu hrupu, da ne omenimo vetra, ki lahko ustvari hrup v mikrofону.

Ko se režiser, po dogovoru s celo ekipo, odloči za snemanje v zaprtem prostoru, je to zelo dobro! Snemanje v zaprtem prostoru je zmeraj lažje.

Ekipo pa mora biti pazljiva tudi pri nekaterih drugih točkah.

Svetloba in fotografija

Direktor fotografije mora preveriti, kako svetlo je okolje, kjer se snema. Zmeraj je priporočljivo, da se uporabi (umetna) svetloba, ki je v prostoru. Direktor fotografije se lahko odloči za stropno luč, namizne svetilke ali standardne svetilke. Ko je to vprašanje preverjeno, bo direktor fotografije izvedel vse potrebne popravke s svetlobno opremo, ki je del tehnične opreme.

Predlog: Zmeraj je potrebno preveriti, če ima prostor dovolj električnih polnilnih postaj, da se lahko prižgejo svetlobni projektorji (uporabljajte LED svetilke, ker porabijo manj elektrike kot standardne).

Zvok in zunanji hrup

Pri zvoku je potrebno nekaj pazljivosti: operater zvoka se mora prepričati, da so vsa okna in vrata v prostoru, kjer se snema, zaprta. Kljub temu, da je prostor zaprt, lahko še zmeraj zaznamo zvoke, ki motijo: stenske ure, radio, televizor, zvoki tal (lesena tla) itd. Lahko so še drugi zvoki, ki bi motili ali vznemirili intervjuvanca.

Intervjuvanec

Ko se režiser, snemalec in direktor fotografije skupaj dogovorijo kam bo usmerjena kamera, režiser preveri, če je intervjuvanec udobno nameščen, kar je pomembno, ker bo intervju trajal dlje časa. Prav tako je treba intervjuvancu zagotoviti dovolj vode.

Snemanje

Ko so urejene prve podrobnosti, je čas za snemanje, še prej pa je treba preveriti nekaj tehničnih stvari. Snemalec mora vnaprej preveriti ali so akumulatorji napolnjeni (kar se sicer da narediti tudi med intervjujem). Preveriti je treba, ali so leče čiste. Kamera mora biti nameščena na močnem trinožnem stojalu in na ustrezni višini. Direktor fotografije nam mora potrditi, da so barvna temperatura in beli odtenki pravilni.

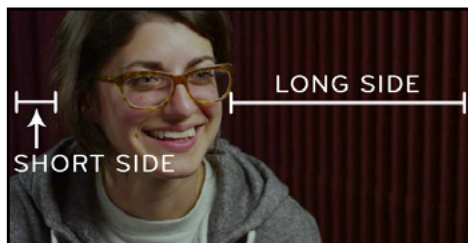
Predlog: (snemalec) ko slišite "akcija", preverite, da ima kamera vklopljen snemalni gumb "on" (ponavadi je to rdeč "rec" signal).

FILMSKA DELAVNICA

Sestava slike

Da razumemo, kako sestaviti okvir intervjuja, je potrebno prepoznati razliko med "dolgo stranjo" in "kratko stranjo" okvira, kadar je na zaslonu en lik za intervju. Ko ustvarimo daljši prostor na eni strani, je zmeraj možno, da uporabimo ta prostor za grafične vstavke.

S takim okvirom, ko drsimo preko oči intervjuvanca, v našem primeru od leve proti desni (slika spodaj), se ustvari podaljšan pogled.

Enako raztezanje bo pomagalo ustvariti ravnovesje slike.

Podaljšan pogled

Položaj kamere:

V dokumentarcih sta običajna dva položaja, frontalen in crusade.

Frontalen. V tem primeru intervjuvanec govori neposredno v kamero. Izpraševalca v filmu ni, ker intervjuvanec govori neposredno v kamero, torej neposredno gledalcu.

Crusade. Intervjuvanec govori izpraševalcu, ki ga ni videti v kadru. Navadno se uporablja tehnika dolga razdalja/kratka razdalja.

Vedno je mogoče snemati z dvema kamerama ali celo več. Za intervju se navadno uporabljata dve kameri. Režiser se lahko odloči za fiksno in mobilno kamero, ki sta nameščeni na različnih položajih in različnih razdaljah. Razdalje in položaji bodo ustvarili nekaj dinamike v sliki po montaži.

Snemanje z dvema kamerama

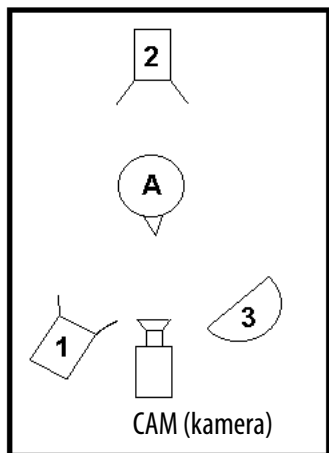
Fiksna in mobilna kamera

FILMSKA DELAVNICA

Svetloba (umetna)

Pravilo "1, 2, 3" se pri osvetljavi intervjuja največ uporablja.

Pravilo 123

1. Glavna luč
  2. Zadnja luč
  3. Sekundarna luč
- A. Intervjuvanec

To je nadvse preprosto pravilo. Trije projektorji, navadno različne jakosti, ki so razporejeni kot kaže gornja slika.

1. Glavna luč: osvetlite intervjuvanca, posebej obraz. Luč ne sme biti previsoko nad njegovo glavo. Ta luč nam služi kot referenca, ko določamo temperaturo barve za snemanje.

2. Zadnja luč: za intervjuvancem in rahlo nad nivojem glavne luči. Ta luč bo opredelila mejo, kjer se konča telo intervjuvanca in se začne ozadje. Lahko se uporabi filter drugačne barve, da se poudari nekaj dinamike (v gornjem primeru so uporabili oranžni filter).

3. Sekundarna luč: nameščena je na nasprotni strani glavne luči, a je manj močna. Ta luč rahlo uravnoteži sliko, hkrati pa zapolni nekaj sence (nasproti glavne luči), ki se ustvari na obrazu/telesu intervjuvanca.

Zvočni posnetek

Navadno se uporabljata dve vrsti mikrofona: 'lavalier' (ki se pripne intervjuvancu na obleko) ali ročni mikrofoni.

Največ se uporablja mikrofoni lavalier, saj varneje zajame zvok. Ker je usmerjen mikrofoni, posname samo zvok, ki je tik ob mikrofoni. Pri intervjuju ujame samo glas intervjuvanca. Slabost lavalier-ja je, da mora vsak, ki na sceni govori, imeti svoj mikrofoni.

Pri ročnih mikrofoni gre za drugačno dinamiko. Če je mikrofoni večsmerni, zajame ves zvok, ki ga obdaja. Zajame glas intervjuvanca in spraševalca hkrati. Operater zvoka mora biti nadvse previden z zvočnim okoljem.

Snemanje z ročnim mikrofoni

FILMSKA DELAVNICA

Točke so preverjene in zdaj: **Luč! Kamera! Akcija...**

6.5. MONTAŽA IN POST-PRODUKCIJA

Montaža

Na tej točki montažer in režiser pregledujeta vse gradivo, ki ga imata – slike in zapiske, ki so nastali med snemanjem. Zdaj šele bo film dobil obliko in vsebino. Od tu dalje bosta montažer in režiser morala biti nadvse pozorna na pripoved. Čas je za odločitve, kaj ostane in kaj bosta rezala. Ta odločitve je zmeraj težka. Slabo premišljen rez lahko uniči celoten dokumentarni film!

Med montažo (rez) morata montažer in režiser zmeraj pregledati gradivo, da sta popolnoma prepričana, da ima zgodba smisel in obstaja kontinuiteta. Ta neprekinjenost pripovedi mora vsebovati trenutke napetosti. Ti trenutki se morajo prepletati z manj napetimi trenutki, da dobimo fleksibilno pripoved.

Ko dosežeta usklajenost, se morata odločiti glede ilustracij in ločil (če je zgodba povedana v pripovednih blokih). Slike lahko ustvari ekipa sama, lahko pa uporabi banko slik (TV slike ali stari filmi, če gre za zgodovinsko ozadje), uporabijo lahko tudi fotografije. Tudi te se dobijo v banki slik ali pa se za njih zaprosi intervjuvanca.

Programska oprema

Programske opreme za montažo je veliko. Največ sta uporabljeni Adobe Premiere CC in FinalCut, obe sta precej zapleteni.

Njuna velika prednost je, da imata veliko število orodij, ki jih je moč vključiti in nam bodo pomagala pri post-produkciji slike in post-produkciji zvoka.

Poleg tega, da je zapletena, je ta programska oprema tudi zelo draga, kar lahko povzroči dodatne stroške izvedbe projekta.

Lahko uporabimo preprostejšo programsko opremo, ki bo tudi omogočila manj zapleteno produkcijo.

Če ni mogoče uporabiti profesionalne programske opreme, predlagamo, da uporabljate naslednji dve: Windows Movie Maker (Windows okolje) ali iMovie (MacOs okolje).

Obe sta preprosti za uporabo in brezplačni. Imata tudi osnovna orodja za montažo.

FILMSKA DELAVNICA

Post-produkcija – slika

Ko ste opravili vse reze in je montaža v celoti zaključena, je čas, da opravite post-produkcijo slik. V tej fazi delujejo montažer, režiser, direktor fotografije in strokovnjak za barvno korekcijo.

Na tej stopnji se določi barva za celoten film (vnaprej izbrana barva je določena za film ali za blok slik). Film bo imel barven vzorec (temperatura barve, intenzivnost itd.). Svetloba bo popravljena (stopnja svetlobe, kontrast, svetlost itd.) in bo delovala.

Nadalje bo potrebno izboljšati sliko (zmanjšanje hrupa, ostrina itd.)

Priznanja

Na koncu organizirajte podelitev priznanj. Imena protagonista/protagonistov morajo biti vključena in tudi imena vseh, ki so sodelovali pri filmu. Ne pozabite navesti zvočnih zapisov in ne pozabite na prostor za zahvale.

Grafika

Post-produkcijska ekipa mora upoštevati tudi, kako gledalci berejo. Pomembno je zbrati vire v povezavi s povedano zgodbo.

NASVET: Bela tipografija na črni podlagi je nadvse primerna za gledanje in branje.

Post-produkcija - zvok

Beseda je nadvse pomembna v filmu, še posebej v dokumentarnem filmu. Poskrbite, da bodo dialogi in pripovedi jasni in zlahka razumljivi skozi ves film. Pomembno je, da se, ko dodamo zvočne efekte ali pesmi, ti ne prekrivajo, da

niso preglasni.

Film sestavljata slika in zvok. V filmu lahko ustvarimo risbe ali zvok, ki izvabi gledalca nekatere asociacije misli in občutke. Če, na primer, vključimo zvok strelnega orožja, eksplozije na črni sliki, to gledalca povleče v občutek vojnega stanja. Drug primer so resni zvoki, ki povečajo napetost. Te zvoke je lahko dobiti v zvočni banki. Zvočna banka je nekaj takega kot banka slik, kot smo že povedali.

Filmska glasba je prav tako nadvse pomembna, ko ustvarjamo film. Intervjuvanec lahko predlaga skladbe, ki se vežejo na njegovo zgodbo, kulturo, preteklost. Režiser lahko razišče, kakšna glasba bi ustrezala temi, ki jo obravnava v filmu. Ekipa ne sme pozabiti na avtorske pravice. Pomembno je dobiti dovoljenje za pesmi, ki bodo v filmu. Brezplačna glasba je na voljo na internetu.

Programska oprema

Ponavadi programska oprema za montažo slik dovoljuje obdelavo zvoka in ima tudi koristna orodja za post-produkcijo zvoka. Na primer: ekvalizator zvoka, kompresor in še nekatera druga orodja. Obstaja pa tudi specifična programska oprema, s katero uravnavamo zvok.

Sem spadajo: ProTools, Cubase, Logic, Studio One.

Tako kot programska oprema za slike, je večina profesionalne programske opreme za zvočno montažo zapletena.

NASVET: Če želite uporabiti enostavnejšo programsko opremo, uporabite "Audacity". Enostavna je za uporabo in brezplačna. Ima vsa osnovna orodja za zvočno obdelavo.

FILMSKA DELAVNICA

POVZETEK KLJUČNIH TOČK

Iskanje sporočilne zgodbe za snemanje je lahko ključ do uspeha našega filma.

Film je umetnost pripovedovanja zgodb s slikami in gibanjem. Poleg sporočilne zgodbe, ne pozabite, da mora uokvirjenje biti kar se da dobro, svetloba primerna. Uporabite vse, česar ste se naučili v prejšnjih modulih.

LITERATURA

Audacity <http://www.audacityteam.org/>

Snemanje dokumentarnega intervjuja – video vodnik (Shooting a Documentary Style Interview - Video Tutorial)

<https://www.youtube.com/watch?v=k-2zrWh82iU>

Ustvarjanje dokumentarca brez denarnih sredstev (Making a Documentary Without Money)

<https://www.youtube.com/watch?v=TYgT6vffWzs>

Vodnik za video montažo za začetnike (Beginner Video Editing Tutorial | Adobe Premiere Pro CC 2017)

<https://www.youtube.com/watch?v=Bg8-83heFRM>

Vodnik za korekcijo barv in potek dela (Colour Correction Tutorial and Workflow)

<https://www.youtube.com/watch?v=xBcn0yDonoQ>

Vodnik za oblikovanje zvoka za film (Sound Design Tutorial For Film: Audio & Pre-Production)

<https://www.youtube.com/watch?v=BWN3RJGUetk>

VIRI

Katz, Steven – *Film Directing / Shot by Shot* – 1991 USA

Sonnenschein, David – *Sound Design* – 2001 USA

Goodman, Robert M. – *Editing Digital Video* – 2002 USA

Hampe, Barry – *Making Documentary films and videos* – 1997/2007 USA

Aufderheide, Patricia – *Documentary Film: Very short Uvod* – 2007 USA

Riley, Christopher – *The Hollywood standard* – 2009 USA

Lindenmuth, Kevin – *The Documentary moviemaking course* – 2010 UK

GLOSAR

IZRAZ	OPREDELITEV
Iskalec/ka azila	Nekdo, ki je vložil prošnjo za odobritev azila in še čaka na odgovor.
Avtentičnost	Resničnost in iskrenost.
Begunec/ka	Nekdo, ki se zaradi utemeljenega strahu pred pregonom zaradi rase, vere, državljanstva, članstva v posamezni družbeni skupini ali zaradi političnega prepričanja nahaja zunaj svoje države in ne more sprejeti, ali ker ga je strah, ne želi sprejeti, zaščite svoje države.
Begunska kriza	Lahko se nanaša na večje skupine razseljenih oseb, notranje razseljene osebe, begunce ali druge. Lahko se nanaša na konflikte v državi, od koder migranti prihajajo, ali na težave v tej državi. Lahko se nanaša na zaplete v državi gostiteljici po prihodu velikih skupin razseljenih oseb, prosilcev za azil ali beguncev.
Časovna koda	Časovni okvir filma v minutah /sekundah / okvirih.
Dead cat	Vetrobransko steklo za namestitev mikrofona.
Diskriminacija	Negativno in nepravilno ravnanje s posameznikom ali skupino zaradi različnosti rase, narodnosti, barve kože, nacionalnega porekla ali prednikov, vere, socialno-ekonomskega statusa, izobrazbe, spolnih praks, zakonskega stanu, starševskega statusa, veteranskega statusa, politične pripadnosti, jezika, starosti, spola, fizičnih ali duševnih sposobnosti, spolne usmerjenosti ali spolne identitete.
Dokumentarec	Film, ki preučuje in dokumentira resničen svet ter prikazuje dejanske dogodke ali ljudi kot filmsko gradivo.
Dokumentaren film	Film izdelan na osnovi dokumentov (besedil, filmov, pričevanj, itd.).
Družbena izključenost	Položaj nekaterih družbenih skupin in njihov občutek manjvrednosti in nepomembnosti.
Družbena vključenost	Ustvarjanje pri nekaterih družbenih skupinah občutka vrednosti in pomembnosti tako, da se vsem posameznikom in skupinam zagotovijo pravice, kot so pravica do zaposlitve, ustreznega bivališča, zdravstvenega varstva, izobraževanja, usposabljanja, itd.

GLOSAR

IZRAZ	OPREDELITEV
Družbena vloga	Vez med posameznikom in družbo, ki temelji na družbenih pričakovanjih.
Državljeni tretjih držav (TCN)	Izraz se pogosto uporablja v zvezi z migracijami. Gre za posameznike, ki so v tranzitu in/ali so zaprosili za izdajo vize v državi, od koder ne izhajajo (tranzitna država), da bi lahko odpotovali v državo, ki tudi ni njihova izvorna država.
Pregnanstvo	Položaj tistih, ki so bili prisiljeni iz političnih razlogov, po lastni odločitvi ali odločitvi drugih zapustiti svojo skupnost ali državo.
Evropski projek	Projekt, ki ga financira EU.
Fantazijski film	Film, ki nima realne osnove in je izmišljen. Ni povezave z resničnim dogodkom.
Identiteta	Imeti prepoznane značilnosti.
Inkluzija	Ustvarjanje okolja, v katerem se posameznik ali skupina počutita dobro, sta dobrodošla, spoštovana, varovana in cenjena tako, da lahko polno delujeta. Gre za okolje, kamor se ljudje vključijo, kjer so dobrodošli, kjer se sprejema njihova različnost in se izraža do njih spoštovanje, bodisi v besedah, bodisi v dejanjih.
Intervju	Pogovor, ki temelji na vprašanjih in odgovorih. Beseda "intervju" pomeni pogovor spraševalca in spraševanega. Spraševalec postavlja vprašanja, spraševanec odgovarja, sodelujoči se izmenjajo v pogovoru. Intervju pomeni prenos informacij od spraševanega k spraševalcu. Primerjamo lahko intervju, ki vključuje dvosmerno komunikacijo z enosmernim pretokom informacij kot sta pripovedovanje ali slavnosten govor. (https://en.wikipedia.org/wiki/Interview)
Lokacija	Mesto zunaj studija, kjer se snema film. Snemanje v takem okolju se imenuje snemanje "na lokaciji".
Luč	Luč je lahko naravna, dnevna ali umetna. Lahko je direktna z malo kontrasta na svetlobi in več kontrasta v temnem okolju. Močni kontrasti ustvarijo dramatične filmske učinke.

GLOSAR

IZRAZ	OPREDELITEV
Migrant/ka	Nekdo, ki živi v tuji državi in ima lahko enega ali več pravnih statusov.
Neenakost	Prisotnost neenakih ekonomskih in drugih možnosti in nagrajevanje različnih posameznikov in družbenih skupin.
Obrambni mehanizem	Podzavesten proces, da se ognemo neprijetnih čustev.
Palica	Premec, kamor se namesti scenski mikrofona.
Politika	Zavesten sistem načel za usmerjanje odločitev za doseganje racionalnih rešitev.
Prekarizacija odnosov	Nestabilen in nezadosten odnos med posamezniki.
Pripoved	'Pripoved (angl. narrative) je vnovično pripovedovanje, pogosto z besedami, o nečem, kar se je zgodilo (zgodba). Pripoved ni zgodba sama, ampak pripovedovanje zgodbe – prav zato se pogosto uporablja izraz "pisna pripoved" ali "ustna pripoved". Medtem ko je zgodba samo potek dogodkov, pripoved te dogodke opisuje, nekatere nebistvene podrobnosti izpusti, druge spet poudar. Pripoved na ta način oblikuje zgodovino.' (http://www.units.miamioh.edu/technologyandhumanities/nardef.htm)
Pripovedovanje zgodb	Umetnost pripovedovanja zgodb z besedami in dejanji razkrije elemente zgodbe in spodbudi poslušalčevo domišljijo. Gre za interakcijo med pripovedovalcem zgodbe ter enim ali več poslušalci. Učinkovito pripovedovanje zgodb močno pritegne pozornost poslušalcev, jih pretrese, da začnejo razmišljati in čutiti. Na svetu je veliko kultur, ki imajo bogato tradicijo, običaje, kjer je veliko priložnosti za pripovedovanje zgodb. Vse vrste pripovedovanja so dragocene. Vsi smo enakovredni državljani v raznolikem svetu pripovedovanja zgodb
Prizor	Filmska akcija, sestavljena iz enega ali več prizorov in posnetkov oštevilčenih kot prizor.

GLOSAR

IZRAZ	OPREDELITEV
Raznolikost	Značilnost ali dejstvo drugačnosti.
Rez	Prekinitev posnete filmske sekvence (montaža).
Rig	Ramenski nosilec za kamero.
Rolling	Snemanje.
Shotgun	Več-smerni kondenzatorski mikrofoni.
Skript	Besedilo, ki podrobno opisuje celoten film (zgodbo).
Sovražnost do tujcev	Strah ali nezaupanje do vsega, kar je videti tuje ali nenavadno. Ksenofobija ima veliko obrazov. Je odnos med notranjo skupino in zunanjo skupino. Notranja skupina izraža strah pred izgubo identitete, nezaupanje do delovanja druge skupine, agresivnost in željo, da se odpravi nazočnost druge skupine.
Storyboard	Shema filmskih prizorov z navednimi oznakami.
Strah	Neprijetno čustveno stanje, ki ga povzroča psihičen in psiho-fiziološki odziv na stvarne /nestvarne zunanje grožnje ali nevarnost.
Uokvirjanje	Usmeritev kamere in določitev okvira.
Voice-over	Glas, ki se ga običajno doda v post produkciji.

GLOSAR

IZRAZ	OPREDELITEV
Zvočni zapis	Zvok, ki je del filma.
Žanr	Vrsta ali kategorija filma, kot so dokumentarni film, glasbeni film, vesteren, grozljivka, ali znanstveno-fantazijski film.
Življenska zgodba	Sestoji se iz povezanih ključnih dejstev, dogodkov in pomembnih izkušenj skozi življenje.